

Fale Alea 'o Tonga

KO E MINITI 'O E

FEME'A'AKI

'A E

HOU'EIKIM MIPA

'O E

FALE ALEA 'O TONGA

FIKA	11
'AHO	Tu'apulelulu, 16 Fepueli 2017

Fai 'i Nuku'alofa

HOU'EIKI M MIPA 'O E FALE ALEA

'Eiki Sea Fale Alea

Lord Tu'ivakan

'Eiki Fakafofonga N pele, Vahefonua Tongatapu

Hou'eiki Minisit Kapineti

'Eiki Pal mia

'Eiki Tokoni Pal mia

'Eiki Minisit Fonua, Ngaahi Koloa Fakaenatula

& Kau Tau 'a 'Ene 'Afi

'Eiki Minisit Pa'anga & Palani Fakafofonga

'Eiki Minisit Fefakatau'aki, Ngaahi Ng ue 'a e Kakai

& Polisi, Pil sone, Tamate Afi

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai & Tute

'Eiki Minisit Lao

'Eiki Minisita Ngoue, Me'atokoni, Ngaahi Vao'akau, Toutai

'Eiki Minisit Ngaahi Kautaha Pisinisi 'a e Pule'anga

'Eiki Minisit Mo'ui

'Eiki Minisit Ngaahi Ng ue Lalahi & Takimamata

'Eiki Minisita Ako & Ako Ng ue

Samuela 'Akilisi P hiva
Siaosi Sovaleni.

Lord Ma'afu Tukui'aulahi
Dr. 'Aisake Valu Eke

Dr. P hiva Tu'i'onetoa
T vita Lavemaau
Sione Vuna Fa'otusia
S misi Taelangi Fakahau
Poasi Mataele Tei
Dr. Saia Ma'u Piukala
Semisi Lafu Kioa Sika
Penisimani 'Epenisa Fifita

Hou'eiki Fakafofonga N pele

Lord Tu'i' fitu

Lord Vaea

Lord Tu'ilakepa

Lord Tu'iha'angana

Lord Tu'iha'ateiho

Lord Nuku

Lord Fusitu'a

'Eiki Fakafofonga N pele Fika 1 Vava'u.
'Eiki Fakafofonga N pele Fika 1 Tongatapu
'Eiki Fakafofonga N pele Fika 2 Vava'u.
'Eiki Fakafofonga N pele Fika 1 Ha'apai
'Eiki Fakafofonga N pele Fika 2 Ha'apai
'Eiki Fakafofonga N pele 'Eua
'Eiki Fakafofonga N pele Ongo Niua

Kau Fakafofonga Kakai

Fakafofonga Fika 4 Tongatapu

Fakafofonga Fika 12, Ha'apai

Fakafofonga Fika 13, Ha'apai

Fakafofonga Fika 15, Vava'u

Fakafofonga Fika 16, Vava'u

Fakafofonga Kakai 17, Ongo Niua

M teni Tapueluelu
Vili Manuopangai Hingano
Veivosa *Light of Life* Taka
S miu Kuita Vaipulu
'Akosita Havili Lavulavu
Sosefo Fe'aomoata Vakati

FALE ALEA 'O TONGA

**'ASENITA FAKAANGAANGA FIKA 11/2017
FAKATAHA 'A E FALE ALEA 'O TONGA**

*'Aho Tu'apulelulu 15 Fepueli, 2017
10.00am.*

HOKOHOKO 'O E NGAUE 'A E FALE ALEA

Fika 01	:	Lotu
Fika 02	:	Ui 'o e Hou'eiki Memipa 'o e Fale Alea
Fika 03	:	Me'a 'a e 'Eiki Sea 'o e Fale Alea
Fika 04	:	KOMITI KAKATO:
		<u>4.1 Lipooti 'A'ahi Faka-Fale Alea:</u> 4.1.1 Vahenga Fili Ha'apai 12
		<u>4.2 NGAAHI TU'UTU'UNI 2016:</u> 4.2.1 Fika 5/2017: Tu'utu'uni (Fakatonutonu) ki he Tukahau 'Ekisia 2016 4.2.2 Fika 6/2017: Ngaahi Tu'utu'uni (Fakatonutonu) ki he Toutai (Kolo Mat tahi) 2016 4.2.3 Fika 7/2017: Ngaahi Tu'utu'uni ki he 'Inasi Fakapule'anga 'i he Fetongi Pa'anga Muli 2016 4.2.4 Fika 8/2017: Ngaahi Tu'utu'uni (Fakatonutonu) (Ngaahi Totongi) Ki he Ngaahi Ngaue ki he Mo'ui 2016 4.2.5 Fika 10/2017: Ngaahi Tu'utu'uni (Fakatonutonu)(Pule'i) 'o e Sino'i Pa'anga Malolo mei he Ngaue 2016 4.2.6 Fika 3/2017: Tu'utu'uni (Fakatonutonu) ki he Tute Kasitomu 2016 4.2.7 Fika 9/2017: Ngaahi Tu'utu'uni ki he Ahi 2016

		4.3 Lipooti Folau Fekau'aki mo e Pule 'a e Lao mo e Ngaahi Totonu 'a e Tangata. Lonitoni, Pilitania 7 - 8 Sepitema, 2015.
		<u>4.4 Ngaue 'oku toloi e feme'a'aki ki ai:</u> 4.4.1 Feme'a'aki 'i he Ngaahi Kaveinga Fekau'aki mo e Sipoti 2019 4.4.2 Tali mei he Pule'anga ki he Ngaahi 'Asenita Ngaue na'e tuku mei He Fale Alea ki he Pule'anga 'i he 2015
Fika 05	:	Ngaahi Me'a Makehe
Fika 06	:	Kelesi

Fakahokohoko

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, Bold

Fale Alea 'o Tonga.....	777	
Lotu	777	Field Code Changed
Ui 'a e Fale	777	Field Code Changed
Poaki.....	777	Field Code Changed
Me'a 'a e 'Eiki Sea.....	777	Field Code Changed
Fakam l 'ia tokoni vave Pule'anga taha fiema'u vivili Ha'apai 13	888	Field Code Changed
Tokanga ke tokangaekina Pule'anga ngaahi fiema'u vivili e kakai	101010	Field Code Changed
Palopalema lahilahi maumau ngaahi maama sola.....	191919	Field Code Changed
P loti'i 'o tali L pooti 'A'ahi Ha'apai 12.....	202020	Field Code Changed
Alea'i Tu'utu'uni Fakatonutonu ki he Tukahau 'Ekisia 2016.	202020	Field Code Changed
Kole ke fakatatafe atu tukuhau hilifaki he alanga'i moa.....	212121	Field Code Changed
Lao Fakaangaanga fika 3/2017	222222	Field Code Changed
Fokotu'u tukuhifo K miti Kakato Lao Fakaangaanga fika 3/2017	232323	Field Code Changed
Kole ha faingamalie ke lau Lao Fakaangaanga fika 3/2017	242424	Field Code Changed
Fakama'ala'ala he Lao fekau'aki mo e Sipoti 2019.....	252424	Field Code Changed
Faka'at p seti 200 tukuhau ngaahi pisinisi 'e tokoni ki he sipoti.....	252525	Field Code Changed
Tokanga ki he nunu'a ta'etukuhau p seti 200 kau pisinisi tokoni he Sipoti.....	252525	Field Code Changed
Tokanga ki he ngaahi koloa 'e faka'ata he tukuhau	272727	Field Code Changed
Poupou ke tali Lao monu'ia tukuhau ki he sipoti he 'oku ngata pe Lao ki he 2010	282828	Field Code Changed
Tokanga ki he fe'ave'aki pa'anga hala he fonua.....	282828	Field Code Changed
Tokanga lahi mafai 'ave ki he Minisita he Lao mon 'ia tukuhau ki he sipoti.....	292929	Field Code Changed
Pangike Pule 'oku ne sivilisi'i ngaahi kautaha tokoni ki he sipoti.....	303030	Field Code Changed
Tui 'oku fakapalanisi 'a e fo'i lao mon 'ia tukuhau he sipoti ki ha ni'ihi p	313131	Field Code Changed
Fokotu'u 'oku fu'u fakavavevave'i alea'i Lao ki he monu'ia tukuhau he Sipoti	323232	Field Code Changed
Tokanga ki he fakatau fakama'ama'a hotau fonua ke peseti 200 ta'etukuhau	333333	Field Code Changed
Fakama'ala'ala he to'o tukuhau p seti 'e 200.....	343434	Field Code Changed
Tokanga ki he fakalea kupu 3 Lao fel ve'i mo e sipoti	353535	Field Code Changed
Tokanga 'oua faitu'utu'uni tokotaha 'a e Minisita.....	363535	Field Code Changed
Fakatonutonu 'ikai fakafalala lava sipoti he fo'i lao lolotonga alea'i.....	414040	Field Code Changed
Taukave 'i ai me'asivi ke sivi'aki faifatongia Minisita.....	424142	Field Code Changed

Fokotu'u ke tali Lao monu'ia he tukuhau ki he sipoti	424242	Field Code Changed
'Ikai poupou ki he Lao monu'ia tukuhau he sipoti	434343	Field Code Changed
Fakama'ala'ala he halanga fakapaasi Kapineti ha Lao	444343	Field Code Changed
Taukave'i 'ikai fakapotopoto ke fakamalohia kau Memipa ke fakapaasi e lao	444444	Field Code Changed
Monomono ki he Kupu 3 & 6 Lao Monu'ia tukuhau ki he sipoti.....	464646	Field Code Changed
Taukave 'oku fakataumu'a e lao ki he langa ni'ihhi mei muli.....	494848	Field Code Changed
'Ikai tali p loti'i fokotu'u ke toloi e lao monu'ia tukuhau ki he sipoti	494949	Field Code Changed
P loti'i 'o tali 'oua toloi alea'i fo'i Lao ki he Sipoti.....	504949	Field Code Changed
P loti'i 'o tali ngaahi fakatonutonu ki he Lao Mon 'ia Tukuhau ki he sipoti	505050	Field Code Changed
L pooti ki he ng ue kuo lava he Komiti Kakato	515051	Field Code Changed
Fokotu'u fai ng ue fakavavevave Pule'anga ki he ngaahi fiema'u vivili Ha'apai 12 & 13	515151	Field Code Changed
P loti'i 'o tali L pooti 'A'ahi Ha'apai 12.....	525151	Field Code Changed
P loti'i tali Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Monu'ia Tukuhau Sipoti 2019 & ngaahi fakatonutonu.....	525252	Field Code Changed
Kelesi.....	535353	Field Code Changed
Fakam 'opo'opo Feme'a'aki Fale Alea 'o Tonga	545454	Field Code Changed

Fale Alea 'o Tonga

Aho: Tu'apulelulu 16 Fepueli 2017.

Taimi: 1000-1010 pongipongi

S tini Le'o: Me'a mai 'Eiki Sea Fale Aleá.

'Eiki Sea: Kalake k taki fai mai e lotu 'a e 'Eiki.

Lotu

(Na'e kau kotoa leva ki hono hiva'i 'a e Lotu 'a e 'Eiki.)

'Eiki Sea: K taki 'o fai mai 'etau tali uí.

Ui 'a e Fale

Kalake T pile: Tapu mo 'Eiki Sea 'o e Fale Aleá, 'Eiki Pal miá mo e Hou'eiki Minisit , tapu mo e Hou'eiki Fakafofonga 'o e Hou'eiki N pele 'a 'Ene 'Afió kae 'uma' e Hou'eiki Fakafofonga 'o e Kakaí, kae 'at ke fakahoko e ui e Falé ki he pongipongi ni, 'aho Tu'apulelulu 16 Fepueli 2017.

'Eiki Sea kole ke u to e fakaongo mu'a.

'Eiki Sea: M 1 .

Kalake T pile: 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki Minisit Lao, 'Eiki Minisit Ki He Ngaahi Kautaha Pisinisi 'a e Pule'angá, 'Eiki Minisit Ki He Ngaahi Ng ue Lalahí mo e Takimamatá. 'Eiki Sea ko e ngata'anga 'a e tali ui ho Falé.

Poaki

Ko e 'Eiki Minisit Fonua 'oku kei hoko atu p 'ene poaki tengetangé, kei hoko atu mo e poaki 'a e 'Eiki Minisit Pa'anga & Palani Fakafonuá, poaki tengetange mai mo e 'Eiki Minisit Mo'uí, 'Eiki N pele Vaea 'oku poaki tengetange, pea poaki mai mo 'Eiki N pele Nuku. Ko e Hou'eiki M mipa 'oku te'eki ke tali honau uí kuo u tui 'oku nau me'a t mui mai p . M 1 'Eiki Sea.

Me'a 'a e 'Eiki Sea

'Eiki Sea: M 1 . Tapu mo e 'afio 'a e Tolu Taha'i 'Otua 'i hotau lotolotonga, fakatapu foki ki he 'Ena 'Afió, Tupou VI

<003>

Taimi 1010-1020

'Eiki Sea: ...kae 'uma' 'a e Ta'ahine Kuiní, Kuini Nanasipau'u mo e Fale 'o Ha'a Moheofo.

Fakatapu foki ki he Pal mia kae 'uma' 'a e Hou'eiki K pineti, fakatapu foki ki he Hou'eiki Fakafofonga N pele 'o e fonua kae 'uma' 'a e kau Fakafofonga 'o e Kakai.

Hou'eiki 'oku tau fakam l 'ia p ki he Tamai H vani 'ene kei fakakoloa kitautolu 'aki 'a e mo'ui 'o tau a'usia 'a e pongipongi ko eni. Pea 'oku tau fakam l p 'oku to p hotau t puaki vai mei langi k 'oku 'ikai ko e t mai h matangi. 'Oku ha'u p ...na'e 'i ai p fo'i lao 'e toki tufa atu, ko e lao p me'a fekau'aki mo e sipoti, 'oku ou tui 'e toki lau atu ia 'i he taimi te tau toki m l l h mai he 11, k ko 'etau ' senitá p ena 'oku ou kole p ke p loti'i p me'a 'a e V henga 12, K miti Kakato, kae 'osi kae hoko atu 'a e ngaahi Tu'utu'uni.

Ko e 'aho ni foki 'oku teu huufi foki 'a e h telé, pea 'oku ou kole p ke tau *half day* p mo e ...pea 'oku to e hoko foki mo e me'afaka'eiki, pea ko ia 'oku ou kole p ke tau *half day* p he 'aho ni. Kae me'a mai mu'a 'a e 'Eiki Fakafofonga Ha'apai 13, me'a 'oku tokanga ki ai.

Veivosa Taka: 'Eiki Sea tapu pea mo e Feitu'u na, 'oku ou fakam l atu 'a e motu'a ni 'i he faingam lie 'oku ma'u, 'i ai 'a e fakatapu mavahe ki he Hou'eiki 'o e Fale ni, kau M mipa kae 'uma' kitautolu kotoa p 'oku 'i he Fale ni.

Fakam l 'ia tokoni vave Pule'anga taha fiema'u vivili Ha'apai 13

Sea 'oku ou fakam l atu, ko e ki'i faingam lie ke u fakahoko atu ai Sea 'a e fakam l ki he Pule'angá koe'uhi ko e ngaahi fiema'u vivili na'e fakahoko 'e he l pooti 'a e motu'a ni fekau'aki pea mo e ngaahi fiema'u 'a e k inga. Na'e 'i ai 'a e kolo 'e 2 na'a nau fiema'u 'a e fa'ahinga m tolo ko e *biogas*. Pea 'oku 'i ai 'a e fakam l heni ki he Minisit Toutai mo Minisit Ngoue 'a e vave 'a hono fanongoa 'a e ngaahi fiema'u 'a e kakai masiva' pea 'oku 'i ai 'a e m tolo fo'ou kuo fakahoko 'ia 'i he ki'i kolo 'i he taha hoku v henga, ki'i kolo ko Pukotala. Pea 'oku me'a'ofa ki ai 'e fa'u 'a e ' ko eni 'o 'ave mo e fanga monumanu ko e puaka, h fanga 'i he fakatapu, peh ki he moa ko e pato pea mo e vaka.

'E 'Eiki Sea ko e kau eni 'i he fu'u hounga'ia ki he k inga 'a e 'ofa pea mo e tali vave'i mo e fanongo ki he ngaahi tangi 'a e k inga. Pea 'oku 'i ai 'a e fakam l atu ai 'Eiki Minisit Ngoue, pea neongo 'oku te'eki ai ke fakahoko k kuo lolotonga fakahoko atu 'a e fakataha 'i he taimi ni 'i motu, 'a e kau ng ue 'a e Feitu'u na pea 'oku fai ai 'a e fakam l koe'uhi ko e ng ue fakataha pea mo e pikipihama kae t kanga 'etau fohe.

Ko hono hokó Sea 'oku 'i ai 'a e fakam l heni ki he K silió 'a e ngaahi Siasi ki he Katinali kae 'uma' 'a e Palesitani 'a e Siasi Uesiliana kae peh ki he Siasi Katolika, 'Ingilani koe'uhi ko e 'ofa lahi kuo nau fai ki he vahe ni 'i he uike ni, 'a ia 'oku 'i ai 'enau me'a'ofa 'oku fakahoko ki he ...ki Faleloa, Ha'afakahenga pea mo H 'ano pea mo Pukotaha. 'Oku fe'unga ia pea mo e pa'anga 'e f afe ki he kolo ko e tokoni ki he 'enau fanga sipi, na'a nau 'osi mea'i p 'a e tangi 'a e k inga ko eni fekau'aki pea mo e ...'oku ou fakafuofua Sea ki he sipi 'e 20 ki he sipi 'e 26. Pea 'oku ou tui ko e alepau ke kumi 'e he k inga p te nau kumi p fakataha 'a e uaea, k 'oku ou tui 'oku kau ai pea mo Koulo pea mo 'Uiha. K 'oku ou tui ko e fakam l ia 'oku 'oatu ki he K silió pea mo e kole fakamolemole p kapau na'e 'i ai h ngaahi to'o fatongia h atu mei he Fale ni 'oku 'ikai ke hoa mo e ngaahi feng ue'aki, fakamolemole p koe'uhi ko e ngaahi ng ue 'oku lava 'o fakahoko.

Sea ko e ngaahi ng ue 'a e K silió ko eni 'oku nau to'o 'a e kolo 'e 6 kamata atu mei Nomuka na'e toki 'osi atu 'a Nomuka 'i he ta'u kuo 'osi, kau ai 'i he ngaahi 'ofa ko ia ko e 'ato honau

ngaahi sima pule'angá, pea peh foki ki he ngaahi ng ue ko eni, pea 'oku ou tui ko e ng ue 'a e K silio 'oku fou ia 'i he ngaahi ...tatau p mo e Pule'angá 'oku 'i ai p 'enau *policy* ngaue nau fefakamo'oni'aki 'i he tohi aleapau, pea lava ai 'o fakahoko 'a e ng ue ko eni. Pea 'oku ou tui ko e fakam l ia 'oku ou 'oatu ki he ngaahi nima tokoni, pea peh ki he Tonga *Trust* 'a e ngaahi tangik 'oku nau tokoni mai ki he k inga 'o e motu'a ni, pea 'oku ou ongo'i Sea 'oku hang 'oku lele 'i matangí pea 'oku ou meimei hang au ko e me'a ko eni 'a e Minisit T naki Pa'anga, 'oku ou meimei hang au ko e ki'i 'asi, 'eku ongo'i 'eku fiefia t ko ko e 'uhinga ia 'a e fola ia 'o e la'i paame ko e 'uhingá ki he tokotaha ko 'oku heka 'i hoku tu'a.

Pea ko e fakam l ia 'oku ou 'oatu pea mo e ...ko e me'a ko na'e me'a ki ai 'a e Minisit Lao 'oku kamata 'a e motu'a ni ke ne hanga 'o tufa atu ki he kau Minisit pea 'oku ou tui Sea ko e fiefia ia 'i he feng ue'aki v ofi 'a e Pule'angá pea mo e kau Fakafofongá ki hono hu'u taha p he kakai masiva.

Sea fakam l atu 'i he ma'u 'a e faingam lie m l 'aupito.

'Eiki Sea: M l . Tau faka'amu p 'oku lahi 'a e mohukú'i H 'ano mo Pukotala ke ...'Eiki N pele, ngali sai p k inga ko eni 'oku talamai 'oku lahi 'a e fanga sipí ...ko ia Hou'eiki tau liluu 'o **K miti Kakato**.

(Liliu 'o K miti Kakato)

Sea K miti Kakato: Tapu pea mo e Pal mia 'o Tonga. Fakatapu heni ki he 'Eiki Tokoni Pal mia kae 'uma' 'a e kau Minisit 'a e K pinetí fakatapu ki he kau Hou'eiki N pele 'o e Fonua, pea peh foki ki hoku fanga tokoua kaung Fakafofonga 'o e Kakai. 'Oku ou fakam l ki he langi 'i he kei fakalaum lie lelei 'a kimoutolu 'o tau to e fem taki 'i he pongipongi fakakoloa ko eni. 'Oku fakafiefia 'etau ngaahi ng ue pea mo e ngaahi lelei 'oku tau ma'u.

Tau hoko atu mu'a ki he'etau ki'i me'atokoni faka'aho pea ko e 'ilo 'a Hou'eiki. 'I he tohi 'a Sione 'i hono vahe 8, 'i hono veesi 31. Pea lea 'a S s kiate kinautolu 'o ha'a Siu kuo tui kiate ia, kapau te mou nofo ma'u 'i he'eku akonaki, ko 'eku kau ako mo'oni kimoutolu. Pea 'e faifai pea mahino kiate kimoutolu 'a e mo'oní, pea 'e fakatau'at ina'i 'a kimoutolu 'e he mo'oní.

'E Hou'eiki, tau tukutuku fua p ki he ngaahi me'a kotoa p kuo 'omi 'e he akonaki 'o kinautolu 'i he 'aho ni. Pea mou me'a hifo ki he'etau ' senita ka tau hoko atu ki ai 'i he pongipongi ni. Kalake ...me'a mai N pele fika l 'o Vava'u.

Lord Tu'i' fitu: Sea 'oku ou fakatapu atu p ki he Feitu'u na m l 'a e ma'u fakangofua faingam lie ki he motu'a ni ke u to e fakahoha'a atu, neongo kuo ke me'a koe ke p loti. Tau fakafeta'i p ki he 'Otua, fakakoloa 'o Tonga fakatofutofu 'a e ivi fakanatula 'o e 'Otua pea 'oku malava ai 'a e ta'emalava hotau fonua ni mo e tataki lelei 'oku fai 'e he 'Eiki Pal mia 'o Tonga, tau lotu p hang ko e me'a 'a e Feitu'u na 'a e Fale Alea, kuo kamata ke ava mai 'a e matap ko ena 'oku kamata ke ke me'a h l lu'ia, fakafeta'i 'a e ngaahi me'a na'e fokotu'u mai pea 'oku 'i ai 'a e kaha'u lelei 'a e tokangaekina 'o e ng ue faka-Fale Alea.

Sea ko 'eku fakahoha'á p 'aku ia 'o makatu'unga hang ko e me'a 'a e Fakafofonga fika 12, 'oku

ou faka'ofa'ia 'i he'eku lave'i hifo si'i tangata'eiki ko eni 'oku me'a hake 'i he peesi mu'a 'o 'ene l pooti. K 'i ai h me'a lahi 'i m mani 'i he faiongoongó, ko ene *front page* p h me'a ko e me'a mahu'inga taha ia, tukukehe 'a e ngaahi fa'unga ia 'o e fakamatala 'o ha nusipepa, k 'oku talamai 'a e mahu'inga 'o e fekaukau'aki 'a e me'a 'oku 'i loto 'i he fakamatala h nusipepa pea mo e *front page*. Pea 'oku ou kole ai ki he 'Eiki Pal mia kae 'uma' 'a e Fale Alea ni 'ai mu'a h tohi fakam l ki si'a kakai 'oku nau ma'u 'a e kavei koula 'o e fonua, nau mo'ui faka'apa'apa, tauhi vaha'a, lotot , mamahi'i me'a, hang ko e fakanatula ko eni na'a tau toki...na'a mou me'a ki af Sea, s 'etau ngaahi k inga na'e si'i t kina he vaka pea fakahaofi 'e he vaka meili, na'e fai ...

<005>

Taimi: 1020-1030

Lord Tu'i' fitu : ... hono fakam l 'ia 'a e tokoni na'e faí. Pea 'oku peh e si'i kakai ko eni 'oku nau fuesia e fonuá. 'Ave p ki ai e ki'i tohi fakam l , m l . Ke nau kei ma'u e loto'i Tongá ke kei kaufaki'i 'etau ng ue fakataha, mo hono 'unuaki'i 'o e lelei hotau ki'i fonuá.

Tokanga ke tokangaekina Pule'anga ngaahi fiema'u vivili e kakai

Sea, ko hono uá p . Hange ko e h ko ia 'i he ngaahi ng ue ikuna e2015. Fiefia lahi e motu'a ni he l pooti ko ení, peh p mo e lipooti 'a e Feitu'u na. 'Oku h mai e m nava mei Ha'apai he feng ue'aki 'a e Kapineti 'a e 'Eiki Pal miá, peh ki he Fale Alea ni, hono tokangaekina, hang ko e me'a na'a ke faí, ko e fanongoa. Pea 'e toki fai e ng ué ia 'i he fanongo lelei. Ko 'etau lotú foki, Sea. Ka 'ikai ke 'i ai ha taha ia 'e fanongo lelei, 'ikai te ne ma'u 'eia e tuí. Hang ko e mo'oni ko ená, 'e mo'ui p he mo'oní, tupu he mo'oní. Pea 'oku peh e nga 'a e fiefia 'a e motu'a ni, kuo a'u eni 'i he teemi hono ua 'o e Pule'angá, ke fokotu'u mai ha 'epoki fo'ou mei ha feitu'u 'oku masiva 'ango'ango, hang ko Ha'apai, ko e ng ue e, Sea 'o e Fale Aleá, mo e 'Eiki Pal mia, mo e Tokoní, 'oku 'i ai e ng ue 'oku ikuna. Neongo ko e ki'i fo'i poini 'e 9, hang ko e me'a na'e fa'a tokanga ki ai e 'Eiki Pal miá, mou ng ue, mou ng ue'i, he 'oku 'i ai p e fonua. 'I ai p e kelekele, 'i ai p e tahi. Ka 'oku fakafiefia, 'oku h mai mei Ha'apai, 'oku 'i ai e ikuna. He ko 'etau Fale Alea he Fale ni, tapu p pea mo e ongo Fakafofonga mei Vava'ú, 'oku 'i ai hono lea e Fale ni, Fale Alea p ia 'a Vava'u. 'E meimei ma'u p 'e Vava'u 'a e Fale ni, ka 'oku hang p 'oku lí'ekina a Ha'apai. Ka 'oku ou fiefia he 'asi ko eni, ko e ng ue ikuna he 2015. Pea 'oku ou fiefia ai, 'oku 'ilonga e ng ue fakataha, 'oku fa'a me'a ki ai e 'Eiki Pal miá. Sea, te u fakahoha'a p ke vave, koe'uhí, ko e taimi 'a e Feitu'u na.

Ko hono uá p . Ngaahi fiema'u vivili ki he ta'u fakapa'anga 2016/17. Ne fokotu'u heni e siok lafi 'o Ha'apai. He ko Ha'apai, 'oku 'uta p ki he me'a 'e 2, tukukehe p 'a e 'Otuá 'oku pule ki he 'otu motú. Ko 'uta mo tahi. Ko e lave'i 'a e motu'a ni, h hoa tatau ho'omo fokotu'u ho'omo fakamatalá, 'o fakamatala'i mai a 'uta. He ko Tonga ni ia, 'oku 'uta e me'a kotoa p ia 'i Tonga ni.ki he Tongá. Ko Ha'apai, 'oku hanga a Ha'apai ia ki he hahaké. Ko hahake ia ki 'uta. Hang ko ia ko Lifuka, mo e ngaahi fonua lalahi 'oku nofo'i 'e he kakaí. Ko 'uta eni, 'a eni 'oku 'asi p ia 'i he vahe Pangá, na'e me'a ki ai e Fakafofonga Fika 4 'o Tongatápú. Ko e fokotu'u e, ko e napangapangam lie, 'o napangapangat maki 'o 'utá, 'o Ha'apai, 'i he v henga ko ení, 'i he 'a'ahi faka-Fale Alea 12, na'e peh p na'e talateu ki ai e Feitu'u na. Ko e palau mo e hala pule'anga, 'oku 'ilonga ia 'oku fakamahu'inga'i ia 'i 'uta. Ko e vahe 'Uiha, 'a 'uta. 'oku nofotaha p ia ki he

mahu'inga e fakalalakaka 'o e fakanatula 'o e feitu'u 'oku nau me'a ai. Pea 'oku mahu'inga m lie ai e mahu'inga 'o e uafú, pea mo e vaká, pea 'oku kau atu p pea mo t kanga ai.

Sea, 'oku tonu ke fakatokanga'i lelei 'e he Pule'angá, ko e fa'unga eni 'o e 'unuaki ki mu'a, 'o e ng ue 'a e Fale Aleá, ko e tuku atu 'a e le'o 'o e kakaí, fakav henga fakafeitu'u, ko e *local government*, ke fai hano fakatokanga'i 'e he Pule'angá. He 'ikai ke fu'u mafasia e Pule'angá ia, ko eni kuo 'osi tuku atu 'a e mahu'inga ia 'o e kakaí, Sea, pea fai ai 'a e taum ta'u ai 'i tahi, pea fai ai mo e fetu'utaki fakam manilahi 'o 'utá, ke tafe mai ke fakafaingam lie 'a e si'i fiema'u vivili 'a homo v hengá.

Ko hono uá, Sea, ko e langa fonuá. 'Oku fokotu'u he pepa ko eni, hang ko ia na'e talateu ho'o ng ue, ha *infrastructure*, ha fa'unga 'o e nga'unu kimu'a 'o e fakalalakaká, 'i he polokalama ng ue tau'i e masivá. Ko e 'uhinga fakam manilahi ia 'o e ngaahi fakataha 'oku fa'a lele atu ai e motu'a ni, ka 'oku ou fa'a pehepeh p . 'E lava nai pe 'ikai? 'Oua 'e tuku ha taha ke masivesiva 'o tukuange he'etau fononga fakatahá. Hang ko na'a ke me'a ko ki ai, he lau 'a *Einstein*. Toe 'i ai p mo e lau 'a e tama tatau, mahalo na'a 'oku to e sai ange ia he lea 'a e poto Siamane ko ená, ka ko e Siu. Ka 'oku ou hanga ki hení, Sea, ka ko e tau'i 'o e masivá, 'a eni ko e langa p 'e he tangatá, hang ko e me'a na'e me'a'aki 'e he 'Eiki Pal miá. He 'ikai faifai pea ng ue e fonuá ia mo tahi, kae 'ikai ke 'i ai hano tangata. He ko e fonua p e tangatá. 'Oku mahu'inga e fonuá mo ng tai, he ng ue'i 'e he tangatá. Pea 'oku ou fakam l ai ki he Fakafofonga ni, 'ene fokotu 'u kae ho'ata, ko ha fa'unga ia 'o e v sone 'o e ngaahi tau'i 'o e ngaahi faingata'a'ia, pe ko e *SDG* 'o 'etau ng ue 'a e Pule'angá, na'e me'a ai 'a e Pal miá, me'a fakam manilahi 'i he *United Nations*. Kuo fokotu'u mei Ha'apai 'a e ngaahi fa'unga ko ení, pea 'oku ou tui 'e muimui'i lelei p ia 'e he Pule'angá, he kuo 'omai 'a e ngaahi fakamatala lelei.

Sea, ko e faka'osí. Me'a ia 'oku fiema'u 'e he 'Eiki Pal miá, ke t kanga mu'a 'etau fohé. Mahu'inga ma'u p ki he fonuá, ke 'unu 'a e faha'i fale 'a e tangatá, peh mo fefiné, pea ko e kaha'ú, te tau langa 'e he akó, mo e teu'i e ng ue 'etau f naú. He 'oku 'i ai e ki'i lea motu'a p ia, 'oku tau fakali'eli'aki, ka ko e kaha'u ha fonuá. "Ko e hakau he 'aho ni, ko e fonua ia he kaha'ú." Pea 'oku 'ikai ke tukunoa'i ho'omo l pooti, hang 'oku fakamaama mai 'e he Fakafofonga ko he'ene lipooti. 'Oku ne hanga 'o fakam nava'i 'a e to'utangata kuo malava ke nau ng ué, teke mo falehanga ke napangapangam lie e nofo 'a e f mili, pea h hoa tatau ai mo e anga 'o e nofo 'a e koló mo e fonuá, kae hili 'a hono teu'i 'o e akó. Fe'unga p ia mo Ha'apaiveu, 'oku 'ikai to e fehu'ia 'a e 'ilo mo e fakatotolo 'a e poto faka-'Otuá, mahalo ko e fa'unga eni 'o Ha'apai eni, kae lava hano fakatokanga'i fakam manilahi 'i he ngaahi fokotu'utu'u fakam manilahi, 'o hang ko ia 'oku maama 'oku mea'i 'e he Tokoni Pal miá, 'a e ngaahi fokotu'utu'u 'o e ' takaí, mo e langa hake e mo'ui fakalalakaka 'o e ngaahi tekinolosia, ke ta'im lie 'a e k inga 'o e Fanga-'i he-s .

Sea, ko e fakam l atu p ki he Fakafofongá, kae peh ki he Feitu'u na. Ko ena kuo kamata ke ke me'a mai, kamata ke talatalanoa mai 'a e ngaahi t puakí. Ko hono fakak toa. Lotu p ki he 'Eiki Pal mia, ke hoko atu e tataki e ng ue lelei, peh ki he Tokoni Pal mia, peh ki he Hou'eiki 'o e Kapinetí. Ka ko e pongipongi ni, ko e fakamatala kuo 'omai 'e he Fakafofonga Ha'apai 12, mo e Feitu'una, 'oku 'i ai e m nava 'a e ng ue 'a e Pule'anga faka-Temok latí, kuo kamata 'e he Sea e Fale Aleá, mei he 2010, pea 'oku l kai ai p 'a e ng ue ni, pea 'oku 'ilonga leva 'a e mahu'inga 'o 'etau 'i he Fale Alea ni, mo e loto e kakaí 'oku 'omai he fel foakí, t ko e ng ue eni 'e fai, pea

fakataumu'a ai 'etau ng ue 'a e Pule'angá, mo hotau ngaahi va'a hoa fakang ue fakavaha'apule'angá. 'E lava p ke tau o'io'i p 'a hotau Tongá, 'i he'etau ng ue'aki 'a hotau lelei faka-Tongá, kae hili ke kau mo e lotú, he'etau 'unuaki 'etau ng ue ni. 'E kei mon 'ia ai p 'a e ki'i fonua 'oku tu'u 'i ' seni. Leveleva e fakahoha'á, Sea. 'Oku 'ikai ko ha malanga eni 'i he tu'ungá, ko e tokoni mo e fiefia he 'a'ahi kuo fai 'e he Feitu'una, kae 'uma' e Fakaafongá Fika 12. M l 'aupito, Sea.

Sea K miti Kakato : M l N pele. Me'a mai e N pele Fika 2 'o Vava'ú Taimi eni 'o Vava'u.

Lord Tu'ilakepa : Fakam l atu, Sea, 'a e ma'u faigam lie. Tapu p ki he Feitu'u na. Fakatapu atu ki he 'Eiki Pal mia, kae 'uma' e Hou'eiki Kapinetí, Hou'eikí, kae 'uma' e Kau fakaafongá, kae 'uma' e kau ng ué, 'Eiki Sea. 'Eiki Sea, 'oku fakam l atu, 'Eiki Sea, koe'uhí na'e 'ikai foki ke u 'i heni 'aneafi, ka na'a ku fanongo 'i he feme'akí. Na'e fai e poaki, ne u fokoutua 'aneafi, 'Eiki Sea. Pea he 'ikai ke u to e fakal loa, 'Eiki Sea, ka u a'u mai mu'a ki he l pooti ko ení. 'Oku ou fakam l atu kia kimoutolu, Kau Fakaafongá, koe'uhí ho'omou lava 'o me'a atu 'o fai 'a e 'a'ahí hotau fonuá ni, 'Eiki Sea. Pea 'oku 'ata maí, 'oku mahino mai, kamata ke 'unu e 'ai 'etau l pootí, he taimí ni, ki ha toe tu'unga fakam 'opo'opo. Pau ange hono 'omai ha me'a ke fakapapau'i pe 'e lava 'o hoko, pe 'e 'ikai ke lava ke hoko, 'Eiki Sea. Pea 'oku tau faka'amu p ki he Hou'eiki Pule'angá, ke tali e ' lipooti ko ení. Hang ko e me'a ko na'a ke me'a ki ai 'aneuhú, 'Eiki Sea, kamata leva e 'asi mai e ngaahi ng ué. Fe'unga tonu p e t mai 'a e fo'i ng ue lelei ko iá mo e a'u atu 'a e l pooti, kuo a'u mai leva e 'ofá. Pea 'oku mo'oni ho'o me'á, 'Eiki Sea, ko 'etau feme'a'aki p ki ha tokoni, 'oku langa hotau mafú 'i he 'ofá. Ko 'etau feme'a'aki ...

<006>

Taimi: 1030-1040

Lord Tu'ilakepa: ...f e pa'anga mahino leva 'e 'i ai 'a e t kehekehe he Fale ni 'Eiki Sea, 'oku ou fakam l ki he Fakaafongá ko eni koe'uh ko e me'a p 'e ua te u lave ki ai, pea 'oku ou tui 'oku fe'unga kae p loti'i 'Eiki Sea, ko e ki'i taumu'a 'e f na'a ne 'omai ki mu'a, ko e h ha ng ue kuo fai ki he ngaahi fiema'u vivili 'o e 2015/2016. Pea 'oku 'ikai foki ke fu'u mahino ki he motu'a ni he ko e ' v henga Ha'apai eni, ko e h ha ng ue na'e lava 'o fakahoko 'Eiki Sea, ko e fehu'i p ke 'omai ke fakatokanga'i p he tafa'aki e Pule'anga, ko e fehu'i leva hono ua, ko e h 'a e fiema'u vivili ki he ng ue 'o e ta'u 2016 ki he 2017 'Eiki Sea.

'Eiki Sea 'oku ou vakai hifo hang ko e me'a 'a e Fakaafongá 'aneafí, lahi 'aupito 'a e fiema'u vivili ia, k koe'uh 'oku ne vahe ua mai p hono v henga 'a ia ko e v henga Pangai, mo e v henga 'Uiha, k ko e me'a mahu'inga lahi taha ki'i lahilahi, pea 'oku ou tui 'Eiki Sea kuo ongona 'i Tonga ni kotoa, 'a e malavalava 'a e me'a ko eni ko hono 'omai 'a e ngaahi palau ki he ngaahi motu 'Eiki Sea. 'Oku 'ikai ke ngata he ne tokoni lahi 'Eiki Sea 'oku mea'i lelei he Feitu'u na he anga ko e nofo 'e lava p 'a e palau k ko e tokoni ki hono fetukutuku holo pea a'u p hono 'ave 'a e ngaahi koloa 'a e ngaahi motu, pea 'oku kau eni ia he ngaahi me'ang ue lelei 'aupito, pea kapau 'e to e 'i ai ha kini to e faka'ofa'ofa ange e ngaahi motu, he 'oku 'i ai 'a e ngaahi 'api ia 'Eiki Sea 'oku ke mea'i lelei p kuo lahi ange e hiki mai 'a e kakai ia ki Tonga ni koe'uhi ko e lahi

'a e ngaahi lelei 'i Tonga ni, kae tuku 'a e ngaahi fu'u 'apí 'o vaoa 'Eiki Sea pea 'oku mahu'inga ke fai ha tokoni ki he ngaahi me'a ko eni 'oku fie ma'u ko e palau 'Eiki Sea, 'oku kau ai homau motu 'Eiki Sea k 'oku 'ikai ke u fie lave ki ai he 'oku mau malava p 'o feinga 'Eiki Sea, mahalo 'oku meimei a'u e 'api ia ki he valu p hiva p ofi ki ai 'Eiki Sea k ko e tala 'e hai te tau lava 'o ta'ofi 'Eiki Sea p 'oku 'i ai ha fa'ahinga lao ke tau faitu'utu'uni ki he ni'ihiki ko eni 'oku mahu'inga ke tau'at ina 'a e tangata 'i he fonua ni 'o a'u ki he'ene koloa nau kei hoko p ko e motu ko e 'i ai honau 'api Sea 'i motu, k koe'uh ko 'etau kei ma'u 'a e ivi ke fai 'a e ng ue ko ia 'Eiki Sea, pea 'oku ou pou pou au kapau 'e lava 'a e ngaahi fiema'u mahu'inga ko eni 'Eiki Sea, hang ko eni ko e uafu 'Eiki Sea, 'oku ou lave'i p 'oku fai hono faka'eke'eke 'o e uafu mahino mai, 'oku ou fakam l ki he MEIDECC ki he Minisit 'o e tafa'aki ko ia, 'oku nau teuteu ki he tokoni ke langa 'o e ' uafu tautautefito ki Ha'apai pea mo Vava'u pea mo e kotoa 'o e ' 'otu motu 'Eiki Sea, ko e me'a p 'oku ou ongo'i, na'e 'i ai 'a e ki'i uafu 'i Vava'u na'e 'osi 'i ai hono pa'anga, k taki p he'eku ki'i afe k k ki h h fanga he fakatapu, fai atu 'a e faka'eke'eke 'o talamai ke tuku e ki'i uafu ia ko ia k 'oku 'i ai 'a e me'a 'oku fiema'u vivili 'a e Pule'anga.

K 'oku faka'amu p 'e Hou'eiki Pule'anga mou fakatokanga'i p he 'oku mau muimui'i p homou ng ue na'a peh 'oku mau lele mai ki he Fale ni 'o 'oatu 'a e ngaahi fakakaukau ko eni pea mou tuput maki ai he ngaahi me'a, k ko 'eku 'ohake p ke mou fakatokanga'i 'oku mau fakatokanga'i p mei Vava'u, uafu ia ko eni na'e tonu ke fai mo 'ai ia 'Eiki Sea, ko e talu 'ene holo 'a'ana he 1982, a'u mai ki he taimi ni na'e 'osi 'i ai hono pa'anga, k 'oku 'ikai ke u lave'i p mahalo na'a 'oku kau ia he ngaahi fu'u me'a fakalea ko eni, me'a ifo mo'oni 'aneafi 'oku ou tokoto fanongo 'oku ou meimei peh 'e au ko e t mate afi, fai ange p 'oku ofongi mahino mai ko e k k h fanga he fakatapu 'a e fu'u me'a fakaongo ko eni, t ko Tonga ni kotoa ne k k ai, pea 'oku mou mon 'ia moutolu 'i Ha'apai he ko ena 'oku 'i ai ho'omou fu'u me'a 'i Ha'apai ke longoa'a ai fakatokanga kia moutolu 'e Ha'apai kapau 'e 'i ai ha matangi, me'a p eni 'oku ou tokanga ki ai ke fakapapau'i p 'e 'aho 'e k k ai 'a e fu'u me'alea ko eni 'Eiki Sea ke mea'i p ko Hawaii ko e 'aho 'uluaki p ko e uike 'uluaki kotoa p , pau p ke k k ai 'a e me'a fakaongo lea ko eni, ko 'ene k k p ha 'aho kehe 'oku mahino leva ki he kakai 'oku 'i ai 'a e me'a 'oku hoko, pea 'oku totonu p ke tau mea'i he kakai 'o e fonua pea lave'i he motu'a ni ha fa'ahinga tu'unga pau 'Eiki Sea t ko ko e tesitesi ia he 'aho ko ia ka mau lele mautolu ke 'o kumi ha feitu'u ke mau mo'ui ki ai, k 'oku totonu p ke fakapapau'i 'Eiki Sea.

'Eiki Sea ko e me'a p 'oku ou lave ki ai ki he uafu ko hono faka'osi eni 'Eiki Sea ke u fehu'i p ki he Minisit p 'e lava 'o tali mai ke, 'aneafi 'oku ou fanongo ki he me'a 'a e Fakafofonga 'oku 'i ai 'a e tokoni maama 'oku 'ai ke 'omai mei Siaina.

Sea K miti Kakato: Me'a mai 'Eiki Tokoni Pal mia

'Eiki Tokoni Pal mia: Tapu mo e Feitu'u na Sea pea tapu mo e Hou'eiki M mipa e K miti Kakato, ko e fekau'aki ko eni mo e maama Sea 'oku 'osi 'ave 'a e tohi ki he kole, ko e toe p eni p ko e h mai 'enau tali, 'osi mahino p na'e 'osi fakapapau'i mai mei he 'Amipasitua 'a Tonga ni ko 'i Siaina na'e 'osi a'u tonu p 'a e kole, pea ko e faka'amu p ia na'a lelei 'enau talitali 'a e ki'i tohi ni pea ma'u vave mai ai 'a e fo'i maama, fekau'aki ko eni mo e k k ko eni 'a e ki'i me'a fakaongo fakatu'ut maki 'aneafi Sea.

Lord Tu’i’ fitu: Sea ki’i fakatonutonu ke ng ue’aki p ‘a e lea fakamat pule, ko e k k ia ko Fale Hopo ia, ‘oku ‘ikai ke ongo lelei ia Sea.

‘Eiki Tokoni Pal mia: Fakam l atu Sea ki he lea ko eni ‘a e me’a fakaongo le’olahi ko eni ke talamai ‘oku ‘i ai ‘a e fakatamaki ‘oku ha’u Sea, fakam l atu ki he kakai ‘enau kau ko eni he ko hono tesi p foki ‘aneafi, faka’amu p ke tu’o taha *at least* tu’o taha he ta’u fie ma’u p ke tesi ke mahino p ‘oku kei ng ue, na’a hoko mai ‘a e fakatamaki ia ‘oku lomi atu ‘a e me’á ia ‘oku ‘ikai ke mo’ui ia, k ‘oku ou fakam l atu ai ki he’etau k inga he’enau feng ue’aki mo e ngaahi va’a fekau’aki, Potung ue Polisi, ko e Leti Tonga ‘i he fo’i ng ue ko eni ‘aneafi hono vakai’i p ‘oku kei mateuteu p ‘a e ngaahi va’a ko eni ko e ‘uhingá p ki hono fakahoko honau ngaahi fatongia ‘o kapau ‘e hoko mai ha fakatamaki Sea m l ‘aupito.

Sea K miti Kakato: M l

Lord Tu’ilakepa: Sea fakam l ki he Tokoni Pal mia he me’a lelei ‘oku ne me’a mai, ko e ‘uhinga ‘eku lave ‘a’aku ki he me’a fakaongo lea ‘Eiki Sea, kapau ‘e ‘ai tu’o taha he m hina, ‘oua ‘e tu’o taha he ta’u, koe’uh ke mea’i p he kakai e fonua ko e mahino ko e me’a fakatokanga eni k ‘i ai ha sunami ‘i he uike ‘uluaki kotoa p ‘o e m hina kotoa, p ko e uike faka’osi, p ko e h p ha taimi, ‘ikai ke fie kaunoa ‘a e motu’a ni ‘Eiki Sea, k ko e me’a na’a ku lave ki ai ‘i *Hawaii*, ko ‘ene to e mahili p ‘a e lea ‘a e me’a fakalea ko eni pea mahino leva ki he kakai ‘oku ‘i ai ‘a e tv *channel* te nau ‘unu ki ai ‘o sio ko e h ‘a e fakatamaki ‘oku hokó, p ko e mofuie p ko e h ‘a e sunami p ko e h ‘a e tu’unga ‘oku ‘i ai, pea fakapapau’i leva he ngaahi f mili takitaha ‘a e feitu’u te nau ‘unu ki ai ‘Eiki Sea ke kumi ha’anau mo’ui.

‘Eiki Sea ‘oku ke mea’i p ‘a Tonga ni k toa, mahalo ko Vava’u p ‘oku tau ofiofi teletele tau peh te nau hao ‘o kapau ‘e ‘i ai ha palopalema, ko Tonga ni foki ia ‘oku ‘ikai ke mahino p te tau lele ki f , ka tau lele ki Mataki’eua ‘Eiki Sea ‘oku hang mai p ‘a Mataki’eua ia ko e l volo mai p ia e fonua ‘Eiki Sea, kai kehe ko ‘eku ‘oatu p foki ki he *MEIDECC* ke to e fakapapau’i ange, ko Ha’apai ko e fa’ahinga tu’unga *flat* ‘a Ha’apai ‘oku totonu ke fai ange ha’atau fakakaukau fakalelei ki he tu’unga ‘oku mou ‘i ai, p ‘oku totonu ke ‘i ai ha ‘ vaka ki he ngaahi motu kotoa ‘ikai ke ngata ke tokoni ki he sikolasipi pea ke tokoni ki ha fakatamaki ‘e hoko mai ‘Eiki Sea, ko e faka’ofa taha ‘a e si’i kau vaivai, a’u ki ha tu’unga ‘ikai ke ‘ilo p te nau si’i f f , kai kehe ‘Eiki Sea ko ‘etau talanoa p ki ‘api ‘oku ongo he ‘oku te’eki ke hoko mai ha fakatamaki, he ka hoko ha fakatamaki ko e taimi ia ‘oku tau toki feuiaki ai p ko hai ‘oku mo’ui, p ko hai ‘oku si’i mate ‘Eiki Sea, k kuo pau p ke tau a’u ki he fa’ahinga nunu’a ‘o e mo’ui ko iá ‘Eiki Sea, t ne’ine’i ke fa’a me’amai’aki e Folofola he ‘oku ‘i he Folofola ia ‘Eiki Sea.

‘Eiki Sea ko e me’a ko na’e me’a ki ai ‘a e Tokoni Pal mia kau ki he maama, ko ‘eku vakai ‘aneafi ko u nofo ‘o fehu’ia ko e h e ‘uhinga ‘oku ‘ikai ke mo kau ai homo v hengá ke ‘i ai ha maama ai ‘Eiki Sea, ko e me’a ke mou mea’i ‘oku fanongo ‘a Siaina ‘i he leti ‘i he feme’a’aki ko eni ‘Eiki Sea pea ‘i he’eku tui ta’etoe veiveiua ‘e tali e kole maama ko eni ‘oku fai he Tokoni Pal mia. Tokoni Pal mia ‘oku ou fokotu’u atu au f f ke vete mu’a ‘a e ‘ maama ko ‘oku tuku noa’ia ‘i Tonga ni, ‘o ‘ave ki he ongo v henga ‘e ua ko eni, ko ‘eku fanongo ko ‘aneafi he me’a ‘oku hala ‘a Foa, lahi ‘a e ‘ vahe motu, pea u nofo leva ‘o ki’i fakakaukau fakalelei he kapau na’a ko ‘enau ‘i Fale ni, ‘ikai ke u ma’u ‘a e fakakaukau ko ia, ka u toki ma’u ‘eku fakakaukau ki homo feme’a’aki, t ko e ‘uhinga fakamolemole ‘oua temo tuput maki ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha’amo tu’unga

Minisit , 'oku ou fakam l ki he'emaui Minisit he koe'uh 'oku mau lave mon 'ia he ngaahi t puaki ko ia, k 'oku 'ikai ke totonu ke peh 'etau ng ue he fonua ni, 'oku mo'oni 'Eiki Sea.

Sea K miti Kakato: 'Eiki N pele ko e vahevahe ko taki 30 'a e fo'i *constituency* 'e 17.

Lord Tu'ilakepa: Faka'ofa 'aupito ho'omou 30 'amoutolu, kapau te ke mea'i homau v henga

'Eiki Minisit Polisi: Sea ki'i tokoni ki he me'a 'oku me'a ki ai 'a e 'Eiki N pele

Sea K miti Kakato: Ki'i tokoni? Minisit Polisi

'Eiki Minisit Polisi: Ki'i tokoni p , 'ikai ha maama tu'u noa'ia 'i Tonga ni, 'oku tu'u he ngaahi feitu'u 'oku maama ai, pea ko 'eku kole p ia ke fakatonutonu...

<007>

Taimi: 1040-1050

'Eiki Minisit Polisi: .. m l mu'a 'ene me'a 'oku me'a ki ai. M l Sea.

Sea K miti Kakato: Tali ia Minisit .

Lord Tu'ilakepa: 'Oua te ke tali 'Eiki Sea, he 'oku ikai ke ne mea'i he 'oku 'ikai ke me'a takai holo, he 'oku ou lave'i 'e au 'a e ' maama. 'Oku 'ikai ke toe ha feitu'u, he'eku h atu 'Eiki Sea. 'Eiki Sea 'aneafi, ko u lele atu 'o a'u atu ki he ki'i me'a faka'eiki ko eni 'oku fai 'i Vaotu'ú efiafi 'aneafi 'Eiki Sea. 'Oku ou fanongo p na'a mou failotu.

Sea K miti Kakato: Ko ia.

Lord Tu'ilakepa: Ko u 'ohovale 'Eiki Sea, he'eku sio atu ki he ongo talavou 'e 2, 'oku na fata mai 'a e maama, vete, 'a ia 'oku malava p ia 'o vete. Fata mai mei he feitu'u ko ia na'e tu'u a'i, 'o 'ave ki he feitu'u. 'Oku mo'oni 'a e 'Eiki Minisit 'oku 'ikai ha maama ia 'e ta'e'aonga, ka 'oku ke mea'i 'Eiki Sea...

'Eiki Tokoni Pal mia: Fakatonutonu.

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu eni N pele.

'Eiki Tokoni Pal mia: Sea, na'e 'i ai 'a e fakakaukau 'a e Potung ué Sea, ke 'ai 'a e fo'i maama 'e 5 p 6 'o *portable*. 'A ia ko e 'uhingá ia, 'oku 'ikai ke t ia 'o tu'u, ke ng ue'aki ki he ngaahi ng ue ko eni, hang ko ha fai ha me'afaka'eiki, p ko ha ki'i teu ngaahi pola, 'at leva ke kole p ia ke 'ave 'o fokotu'u ai. 'Osi p ko 'a e p ko iá, hiki mai leva ia. Kapau leva 'oku 'i ai ha fatongia 'o e N pelé, 'oku 'at p ia ke ma talanoa ki ai, lava p ia 'o hiki atu. 'Oku 'ikai ke to e keli hake. M l .

Sea K miti Kakato: M l 'Eiki Minisit .

Tokanga ke 'inasi vahe motu he maama sola 'uhila

Lord Tu'ilakepa: Ko u fakam l atu 'Eiki Tokoni Pal mia. Ko e me'a fa'a me'a ko ia 'oku mau fa'a kole atu kia moutolú, 'oku fa'a lele ange p 'a e m tu'a 'uhilá, 'oku 'i ai 'a e ngaahi fu'u uaea 'uhila, 'o tau 'a e fo'i maama fakahangatonu ki ha ngaahi me'a 'oku hoko 'ia mautolu 'i homau ngaahi kolo. Ko e me'a ia 'oku tau fehu'ia mei he 'otu motu. Ko e h 'a e me'a 'oku mou ma'u ai 'a e uaea 'uhila 'i he feitu'u kotoa p , ke lava fakapipiki hake p 'e fo'i 'uhilá, pea mou maamangia ai, pea mou fiefia. Ko e ki'i mon 'ia ko eni ko e fo'i maama 'oku hikihiki holó 'Eiki Sea, ko e me'a ia 'oku kole 'e he V henga Motu. H 'a e me'a 'oku 'ikai ke si'i 'oange ai 'a e maama ko eni kia mautolu. Ke mau si'i tofotu ai 'Eiki Sea, ko e maama ia 'oku 'ikai ke toe fakapipiki ia ki he uaea 'uhila. 'Oku 'omi fakanatula mei he maama 'a Sihová, ki he me'a fa'u 'e he tangatá, pea ulo leva 'o fiefia ai 'a e kakai 'o e fonuá 'Eiki Sea, pea ko e me'a ia 'oku fai 'a e kolé 'Eiki Sea.

'Eiki Sea, 'oku mou mea'i p 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki Pal mia mo e Hou'eiki Kapinetí, ko u fakatauange p , sai p 'a e 'Eiki Pal mia 'o e 'ahó he na'e me'a p ia 'i motu. Pea ko e siana p ia mei motu (*h fanga he fakatapú 'Eiki Sea*). Ko moutolu 'oku te'eki ai ke mou me'a mai mei motú, mo mautolu ko eni 'oku mau fokoutua 'i motú, ke mou mea'i mai, 'a e faingata'a. Ko e tatau mo e h 'emaui fiefia, 'emaui sio ki he me'a ko e maama 'Eiki Sea. Ko e me'a ko ia 'a e Fakafongá 'aneafí, na'e 'i ai 'a e si'i ni'ihia, mahalo ko e talu 'a e f 'ele'i p ia 'i Ha'apai 'oku te'eki ai ke si'i me'a mai ia ki Tonga 'eiki ni. Ka ko e 'asi ko ia 'a e ngaahi me'a fo'ou peh , 'oiaué kaume'a, 'a e fiefiá, kuo a'u ki ha taimi 'Eiki Sea, hang ko e me'a ko ia na'a ku lave ki ai. 'Oku mau hiki 'o faikava p 'i tu'a 'i he maama mo e ta'au 'o e fakalalakaka. Kapau 'oku peh 'a e fo'i maama 'e 5 'a Fonoí, mo e ta'emaama 'a e V henga ko ena Foá, f f kapau 'e to e lahi 'a e maama. 'Oku mou me'a ki he taimi 'oku tau folau mai ai he vaka tahí, ko e te'eki ai ke 'asi 'a Tonga ia, ko e maamá p 'oku tau sio ki ai, pea mahino mai ko Tonga 'eiki ia.

'E 'Eiki Pal mia kae 'uma' 'a e 'Eiki Tokoni Pal mia mo e Kapinetí, 'oku mau kole fakamolemole. Ko e h ha me'a te mau fai atu kia moutolu ka mou laum lie lelei, ke 'omai ha maama ke si'i 'ave 'o fakaulo 'i Ha'apai. Koe'uhí ke ongo'i 'e Ha'apai 'oku nau fiem lie p . 'Oku 'ikai ke u tokanga au ki he Vahe Neiafú 'Eiki Sea koe'uhí 'i homau V henga 14 mo e 15 mo e 16. 'Oku ou tokanga lahi p ki he ni'ihia 'o e vahe motu. He koe'uhí 'oku ou lave'i lelei 'a e fanga ki'i laum lie. 'Oku m lie mo'oni 'aupito 'a e Fakafongá ho'o me'a mai 'aneafi. Pea kapau 'oku fiefia 'a e kakai he maama, f f e lotu he pongipongi S pate, he pongipongi Pulelulu, mo e pongipongi Falaite 'ap 'e Faifekau tokoni mai, p 'oku ke mea'i ko 'a e lotu pongipongi, p ko e lotu S paté p 'oku ke mea'i 'e he Feitu'u na. 'Oku tatau mo e h 'a e luelue mai...

Lord Tu'i' fitu: 'Eiki Sea ko e ki'i tokoni ko he 'oku kole tokoni mai. Ko e lau ia 'a e folofolá 'oku 'ikai ke lava'i 'e he po'ulí 'a e maama. Pea ka 'i ai ha maama te ne teke 'a e po'ulí ke mama'o kae kite 'a e fonua ko langi, m l .

Sea K miti Kakato: M l Faifekau.

Lord Tu'ilakepa: Ko ko hotau talá Sea.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Sea ko e ki'i tokoni.

Sea K miti Kakato: Ko e tokoni eni N pele.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Tapu pea mo e 'Eiki Sea' pea tapu mo e Hou'eiki M mipa 'o e Fale. Sea, ko u fanongo ki he fu'u tokanga lahi 'a e Hou'eiki' ki he maama 'a Ha'apai. 'Oku ou fokotu'u atu 'Eiki Sea, ke 'omai ha toko 40 mei Ha'apai, ke nau ki motu, ke nau 'o ta'aki k toa mai 'a e maama ia 'a 'Euá' ke 'ai 'a Ha'apai ia, ka mau tali kimautolu ia ki he vaka hokó. 'Oku peh hono 'ai. Ko e kole atú 'Eiki Sea, hang p ko 'eku fakahoha'a ko ia 'aneafi' 'Eiki Sea, 'api'api 'a e taimi. Fokotu'u atu ke tau p loti 'oku 'osi mahino. Ko e me'a ko ení 'omai ki he Pule'angá ke fai ha ng ue ki ai. M l .

Lord Tu'ilakepa: 'Eiki Sea fakamolemole p 'Eiki Minisit ko 'aneafi fakamolemole p 'aneafi. Ko u fanongo ko e tu'o 2 eni 'ene me'a hake heni, lolotonga 'a e malanga 'a e Fakafofongá 'o kole atu ke fai mo tau p loti. Ko e h leva hono 'aonga hono fili mai kimoutolu 'e he kakai 'o e fonua ni 'Eiki Sea. Ko hono ngaahi eni ke mou me'a mai p ki he 'omai e fiema'u 'a e kakaí, kuo fokotu'u mai ke tau p loti he 'oku 'api'api. Ko e h 'etau me'a 'oku tau fakavavevave ki ai? Ko e Tohi Tu'utu'uni ko 'Sea' 'oku ke 'osi mea'i p , kuo 'osi fai 'a e ng ue ki he Lao mo e Tu'utu'uni ko iá. Ko e 'omai p eni ia ko e Regulation 'a e Minisit ki he fo'i Lao. 'Ai 'a e fiema'u 'a e kakaí he 'oku fiema'u ke tau tafoki 'o hanga ki he kakaí 'Eiki Sea.

'Eiki Pal mia: Sea ka u ki'i tokoni atu.

Sea K miti Kakato: Me'a mai. Ko e tokoni 'Eiki N pele.

'Eiki Pal mia: Fakamolemole p 'Eiki N pele, ko e anga p 'o e vakai atu 'a e T pile ko ení he 'etau feme'a'aki, ne 'osi kakato 'a e 'aho 'aneafi he L pooti ko eni, pea 'oku ou tui p na'e 'osi hanga p 'e he Fakafofonga ko ení 'o 'omai kakato 'a e ngaahi fiema'u 'a Ha'apai, pea na'e 'i ai p mo e ' comment' 'aneafi ki ai. Pea ko 'emau kole atú ke tau p loti'i ai p mu'a ke tali 'ene L pooti. Ko u fakamolemole atu, 'oku ou tui kuo mahino 'a e ngaahi tokoni kuo fai. Ko e anga ia 'o e kole mei he T pile ko ení, he te tau to e 'osi p 'a e pongipongi ko ení, pea tau m tuku 'aefiafi 'oku 'ikai ke .. K taki 'oku 'ikai ko ha feinga eni ia ke ta'ofi 'a e me'a. Ko e kole p .

Lord Tu'ilakepa: 'Oku ou fakam l atu Tokoni Pal mia ho'o tokoni. Ko e h leva 'a e me'a 'oku fai ki ai 'a e feingá. Ko e feinga ke ta'ofi p ko e feinga...

Sea K miti Kakato: Me'a mai koe 'Eiki N pele.

Lord Tu'ilakepa: Ko e 'uhinga 'o e me'a 'oku ou lave ai 'Eiki Sea ki he me'a ko ení koe'uhi ko e fie ma'u vivili, pea 'oku tau poupu ki ai 'Eiki Sea. 'Eiki Sea, ko u tukuatu kae 'ai 'a e me'a ko eni 'oku fie ma'u 'e he Hou'eiki Pule'angá 'Eiki Sea. Ko e me'a p ia 'oku ou tokanga ki ai. 'Oku ou tokanga lahi ki he maamá 'Eiki Sea ke 'ai 'a e vahevahe tatau 'Eiki Sea, ke tokoni'i 'a e V henga ki he vahe motu. M l 'a e ma'u faingam lie 'Eiki Sea.

Sea K miti Kakato: M l . Fokotu'u, Kalake..

Lord Tu'iha'ateiho: 'Eiki Sea ki'i faka'osi fakamolemole.

Sea K miti Kakato: Me'a mai Ha'apai Fika 2.

Lord Tu'ihia'ateiho: Tapu p mo e Seá, fakatapu atu ki he Pal miá, kae 'uma' 'a e Hou'eiki 'o e K miti Kakató kae 'at ki he motu'a ni ke fai ha ki'i fakahoha'a, fekau'aki mo e L pooti ko eni 'a Ha'apai 12. 'Eiki Sea ko u sio hifo p ki he peesi 7, fika 4, fekau'aki pea mo e Lifuka *Foreshore*. He na'a ku lele atu ki Ha'apai, 'oku fai 'a e fu'u tanu, 'o peh ko e *built* 'a e f soa na'a 'ohovale p kuo fai ha fakatamaki, pea ne hanga leva 'o fakahaofi 'a e kakai ko eni ko 'i Pangai. Pea na'e silini lahi na'e fai'aki 'a e ng ue ko eni. 'Oku 'ikai ke u hanga 'e 'au 'o 'ilo'i p na'e 'osi, p 'ikai. Pea ko e me'a fika 2, ko e fika 5, fekau'aki ko eni ko pea mo e *stadium* ko eni ko 'i Ha'apai ki he *rugby* mo e me'a. 'Oku 'asi ai, 'i ai mo e fale fakam lohisino. Na'e 'osi 'ave 'a e ' *weight* hikihiki ki Ha'apai, pea 'alu mo e tama *instructor* ke teu'i 'a e f naú fekau'aki pea mo e sipoti ko ia ko e hikihiki. Pea 'oku te'eki ai ke 'ilo'i ia p 'oku 'i f 'a e naunau ko eni, ka 'oku fiema'u ia ko e 'uhingá 'oku teuteu atu 'a e timi hikihiki ko 'a Tonga ní, ke nau folau he ta'u ni. Pea hang ko ko ko e lau 'a e Pule'anga ko eni, 'oku 'ikai ke to e tuku ha taha. 'E 'ave 'a e f nau iiki 'o a'u ki he *master*, pea lava p 'o to e lave ai pea mo e f nau ko eni ko 'a e *handicap*. Pea ko e pole p ia ki he f nau to'utupu ko eni ko 'oku fiema'u ke to e fakalelei'i ange 'enau sipoti 'i ha 'lia kehe, 'e fai 'a e teuteu 'o fekau'aki mo e sipoti ko eni, ke tupulekina 'a e mo'ui lelei, tupulekina 'a e va'inga fakatahá, tupulekina 'a e fe'ofa'aki, pea tupulekina 'a e *peace and harmony* ko ia 'a e f naú he'enu ng ue fakataha. M l 'aupito Sea 'a e ma'u taimi.

Sea K miti Kakato: Kalake.

Vili Hingano: Sea, kole atu k taki ke 'omai mu'a 'a e ki'i miniti ko ená, kae toki fokotu'u atu 'etau L pooti.

Sea K miti Kakato: Me'a mai.

Vili Hingano: Sea k taki p 'oku...

<008>

Taimi: 1050-1100

Vili Hingano: 'Osi mahino he l pooti ko e ki'i ko e ... Na'e 'i ai 'a e ki'i tokanga mai 'a e k inga he ... 'i he fakahoko e l pooti 'aneafi. Pea ko u loto p ke fakahoko atu na'e 'osi p 'emau talanoa mo nautolu pea u fakafetu'utaki ki he Tokoni Pal mia ko e 'uhingá ko ia 'oku 'i ai 'i he tafa'aki ko eni, 'o fakahoko ki ai e fakatangi ko eni ka ko u loto p 'Eiki Sea ke 'oatu p 'i ho Fale pea mo ho'o k miti 'i he houa ni. Ko e ...

Commented [HF1]:

'Oku 'i ai e ki'i motu'a 'i Lofanga ko e ki'i motu'a koeni ko hono tukuhifo mei he fale kakato 'alu hifo ki he kongá fale, 'alu hifo ki he monomono lalahi 'o 'alu hifo ki he monomono iiki pea hala ai p ia 'oku 'ikai ke to e kau ia 'i ha tokoni 'i he langa af ko eni Sea. Pea na'e si'i t mai 'a e ki'i motu'a ko eni 'aneefiafi si'i fakatangi mai ko e 'uhinga ko hono ki'i fale, ko e 'uha ko eni Sea, si'i faingata'a'ia mo hono ki'i f mili 'i he ki'i fale ko eni 'oku nau lolotonga fokoutua ai. Ka ko e fakahoko atu p 'e au pea nau 'osi kole p au ki he Tokoni Pal mia 'i he hili 'emau telefoni

'aneefiafi, pea u t atu 'o fakahoha'a ki he Tokoni Pal mia 'o fakahoko ki ai ko e 'uhinga ko e tu'unga ko eni 'o natula he taimi ni ke to e foki mu'a 'a e kau ng ue ko eni 'i Ha'apai 'o sio ki he 'api ko eni ko e 'uhinga kapau na'e kau 'i he fale lahi, hoko hifo, hoko hifo, 'alu hifo eni ki he monomono pea to'o hono hinga 'o 'ikai ke to e 'i ai ha tokoni, Sea, ko e tu'unga ko eni 'o e ki'i f mili ko eni 'oku 'i he tu'unga fakatu'ut maki 'aupito 'i he lolotonga ko eni e faha'i ta'u fakatamaki ko eni Sea pea 'oku nau tu'u lavea ngofua 'aupito ki natula 'i he taimi ni, ka ko u 'oatu p Sea ke me'a p ki ai 'a e Hou'eiki. Pea na'e 'osi fakahoko mai p ia he Tokoni Pal mia 'anep 'e fai e fetu'utaki ke 'alu ha taha 'o sio ki he me'a.

Sea K miti Kakato: M l .

Palopalema lahilahi maumau ngaahi maama sola

Vili Hingano: 'O fakalelei'i 'a e f mili ko eni. Sea ko e, na'e fetu'utaki mai 'a e 'ofisakolo ko e 'uhinga p ko e l pooti ko eni foki 'a Ha'apai 12 Sea, fekau'aki pea mo 'enau maama *solar* ko ki honau ngaahi 'api, 'a ia foki 'oku totongi he ngaahi kolo ki he Potung ue 'o tauhi ai 'enau s niti pea 'oku 'osi lahi fe'unga e ngaahi s niti ko eni ki hono fakalelei'i p ko hono fakaivia 'a 'enau maama *solar*, ka 'oku fakahoko mai he 'ofisakolo ko 'eni kuo ... Ki'i taimi lahi 'a e hoko e ngaahi maumau ki he 'enau ngaahi maama *solar* ka 'oku te'eki ai ke lava ange ha tokoni 'a e Potung ue ke fakalelei'i 'o fakatatau pea mo e ngaahi fakahinohino ko na'e 'oange kiate kinautolu. 'Oku *update* p 'enau ng ue mo 'enau totongi ko ia 'enau *solar* ka ko e me'a ko 'oku fakahoko mai ko hono *deliver* ko ia e ng ue kia kinautolu 'o fakatatau pea mo e tu'utu'uni 'oku ... Ki'i taimi lahi eni 'a 'ene tu'u mai Sea ka ko e kole atu p ki he 'Eiki Minisit 'o e Potung ue ke tokoni mai mu'a 'a e kau ng ue ko e 'uhinga ko e ni'ihiko eni. Hang ko e me'a ko kuo ta u fanongoa 'i he me'a 'a e Hou'eiki ko e ngaahi fo'i maama hala ko eni ko he ... maama *solar* hala. 'A ia 'oku meimei lahi e ngaahi *activity* 'oku fai he ngaahi fo'i maama ko ia 'i he taimi ko 'oku hoko ai e ngaahi ... fakatamaki pehe ni ki he ngaahi maama *solar* ko e ngaahi 'api. Ka 'oku ou tui p au Sea hang ko ho'o me'a 'anenai 'i he Fale 'oku tau feng ue'aki fakataha pea mo e Pule'anga 'i he faitokonia hotau k inga 'i he ngaahi fiema'u vivili pehe ni 'oku 'omai ki he Fale Sea.

Ko e ... Sea ko e ki'i me'a p 'e taha ko e ... Ko u fakatokanga'i 'i ho'o me'a 'anenai 'i he Fale Alea ko e ... 'Oku ou toki manatu'i hake 'Eiki Minisit Ngoue mo Toutai ko e motu'a ni na'a ne hanga 'o fakatokanga'i 'a e polokalama *bio gas* 'i ho'o l pooti ko ia mei ho'o Potung ue. Pea na'a ke 'osi me'a mai p ki he motu'a ni 'e fakakakato e fatongia ko ia ka ko u 'ohovale he pongipongi ni hono fakahoko atu ko kuo lele ia 'i Ha'apai 13 ka ko u fiefia p , ka 'oku ou fiefia p ai 'e Sea ko e 'uhinga ko e mahino 'oku fai 'etau ng ue. Neongo ko e fai ia 'i he v henga 'o e Feitu'u na ka 'oku 'i ai p e m fana ko e 'uhinga ko e mahino ko 'ene kamata mai p ena 'o pehepeh mai ai p .

Sea K miti Kakato: Poupou.

Vili Hingano: 'Etau ng ue Sea. Sea ko e, na'e 'i ai e me'a na'e fakatokanga'i 'i he motu'a ni 'aneafi 'i he ngaahi fetu'utaki mai 'a e k inga 'o fekau'aki pea mo 'emau l pooti 'a hono mahu'inga ko ia 'o e fakahoko 'o e 'A'ahi Fale Alea Sea pea 'oku ou tui na'e me'a ki ai 'a e 'Eiki Sea 'o e Fale Alea 'aneafi pea 'oku 'oatu 'eku fakam l k toa kiate kimoutolu Hou'eiki mei he 'Eiki Pal mia p 'o a'u ki he ... kiate kimoutolu kau M mipa ko e 'uhinga ko e fakatokanga'i 'o e l pooti ko eni pea mo hono mahu'inga, ko e tui 'a e motu'a ni ko e ngaahi fiema'u k toa ko eni 'oku 'omai

pea mei he vahefonua 'oku 'osi mahino kiate au 'a e tu'unga fakapa'anga 'oku 'i ai e fonua. Ko u lave'i p mei he uike kuo maliu atu na'a ku fanongo mai na'e 'i ai 'a e lao na'e fakatonutonu ke lava 'e he Pule'anga 'o ng ue'aki ha konga e pa'anga he 'akauni 'i he pangik , Pangik Pule.

Sea K miti Kakato: 'E Fakafofonga, k taki p 'o me'a mai p he'etau 'asenita, kuo 'osi paasi he me'a ko ia.

Vili Hingano: 'Io, m l Sea. Ka ko e 'uhinga p ia Sea 'oku mahino p ki he motu'a ni 'oku 'i ai p 'a e *funding* ia 'e lava 'at mai mei ha tafa'aki ke fai 'aki 'a e ngaahi fiema'u ko eni Sea ka 'oku mahino kiate au 'a e me'a ko ena 'oku ke me'a mai 'aki Sea pea 'oku ou fakam l lahi koe'uhi ko e ngaahi *comment* ko eni kuo fai mei 'aneafi mo e 'aho ni 'a hono fakatokanga'i 'o e l pooti ko eni pea 'oku fiefia e k inga pea mei Ha'apai 12 'i he mahino kiate kinautolu 'oku tokangaekina 'a 'emau fiema'u vivili pea mo 'emau l pooti ko eni. Sea 'oku ou fakapapai'i atu ki he Feitu'u na 'a e ngaahi fiema'u vivili ko eni 'o e faha'i ta'u ko eni he 'ikai ke to e fanongoa ia he Hou'eiki 'i he ta'u fakapa'anga hoko.

Sea K miti Kakato: M l .

Vili Hingano: Ko e tukup ia 'a e motu'a ni ke fakapapai'i 'oku lava 'o t kolo'i pea ikuna 'a e ng ue ko eni 'oku fai ka ko e me'a p 'oku ou kole Sea ke t kanga mu'a 'etau fohe ke tau fai e ng ue ko eni ke 'oua 'e fakapolitikale ka ta u langa e fonua ke a'usia he kakai 'a e taumu'a fisifisimu'a 'a e mo'ui ko eni ko e fiefia. Sea 'oku ou fokotu'u atu 'a e l pooti ko eni.

Sea K miti Kakato: M l . Hou'eiki 'oku ou fakam l atu he lava lelei 'a e L pooti 'a Ha'apai 12. Ko e me'a p fekau'aki pea mo e f soa N pele Fika 2 'o Ha'apai kuo 'osi maau e ng ue ki ai 'a e va'a ko eni 'a e Tokoni Pal mia 'i he uike kuo 'osi pea 'oku ou tui 'oku 'osi fai mai e l pooti ki he'etau k miti. Pea 'oku teu leva ke fakahoko e langa hotau f soa mei Huli'ip ongo ki he Funga *Fa'atoto*. Ko e me'a ko ki he'etau *bio gas* ko e fo'i kolo 'e 3 na'e feinga ko ke pailate ai 'a ia ko 'Uiha, Holopeka pea mo Pukotala. 'A ia 'oku to'o ai 'a Pukotala. 'Oku 'i ai p e ngaahi 'oku fie ma'u p ke to e *welcome* e ngaahi k inga he taimi 'oku 'alu atu ai 'a e kau *donor* mo e kau *agent* 'enau ... mo nau tokanga ki hono fakahoko lelei mo vave 'a e tokoni pea 'oku ou tui 'oku fiema'u peh e anga ko 'etau ng ue ka 'oku 'ikai ke filifili manako pea 'oku ou tui 'oku ... Fakam l atu he lava e l pooti faka'ofa'ofa ko eni Kalake, tau p loti ko ia 'oku laum lie lelei ke tali e 'A'ahi Fale Alea 'a e Ha'apai 12 pea fakah mai ia hano hiki ho'omou nima ki 'olunga.

P loti'i 'o tali L pooti 'A'ahi Ha'apai 12

Kalake T pile: Sea loto ki ai 'a M teni Tapueluelu, Vili Manu'opangai Faka'osiula Hingano, S miu Kuita Vaipulu, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakata, 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai, 'Eiki Pal mia, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki Minisit Ngaahi Kautaha Pisinisi 'a e Pule'anga, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa, 'Eiki N pele Tu'i' fitu, 'Eiki N pele Tu'ivakan . Sea 'oku loto kotoa ki ai e Hou'eiki, toko 18.

Alea'i Tu'utu'uni Fakatonutonu ki he Tukupau 'Ekisia 2016.

Sea K miti Kakato: M 1 . Tau hoko atu ki he 4.2.1 Fika 5, 2017, Tu'utu'uni Fakatonutonu ki he Tukupau 'Ekisia 2016.

Sea K miti Kakato: Fokotu'u eni, 'i ai mo e pou pou. Me'a mai e Minisit ... 'Oku fie me'a mai p e Minisit T naki Pa'anga.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Tapu pea mo e 'Eiki Sea. Tapu pea mo e Hou'eiki M mipa 'o e K miti Kakato 'Eiki Sea. Mou me'a hifo p ko e ki'i fakatonutonu si'isi'i pea ko e ' fakatonutonu ko eni 'Eiki Sea kuo 'osi fakahoko e ng ue 'a e Pule'anga ki ai kamata mei he 'aho 'uluaki ko 'o Siulai ta'u kuo 'osi. 'A ia kuo 'osi kau ia hono fatu mai ko e patiseti pea kuo 'osi kamata t naki mai e s niti ko ia ia 'o lelelele mai ai he taimi ni. 'A ia ko e 'omai p eni ia ke fakapapau'i he Fale 'oku nau fiem lie ki ai pea kapau 'oku nau fiem lie p ki ai ko u fokotu'u atu ai p 'Eiki Sea ke tau tali e ngaahi fakatonutonu ...

Sea K miti Kakato: Fokotu'u , 'oku 'i ai ha pou pou ... Me'a mai 'a Tongatapu 4.

Kole ke fakatatafe atu tukuhau hilifaki he alanga'i moa

M teni Tapueluelu: Tapu mo e Feitu'u na Sea, m lo ho'o laum lie ki he pongipongi ni pea 'oku ou fakatapu atu ki he Hou'eiki M mipa 'o e K miti Kakato. Tuku Sea e ki'i miniti ko eni ke u 'oatu p mu'a ha ngaahi fehu'i, Sea ko e ... 'Oku mahu'inga eni ia ki he motu'a ni, ko hono 'uhinga ko e Tu'utu'uni Fakatonutonu ki he Tukupau 'Ekisia 'o e 2016. 'Oku h ia ki he motu'a ni 'oku 'i ai e ngaahi koloa 'oku hiki 'oku hili ki ai e fanga ki'i tukuhau 'ekisia pea 'oku ou loto p Sea ke fakama'ala'ala mai. Kamata p 'i he 'alanga'i moa 'oku hiki, tonu p 'eku ma'u ko e s niti 'e 40 ena 'oku hiki ki ai, hili ki ai, Sea 'oku 'i ai pea mo e ngaahi koloa kiki ngako kehe 'oku 'uhinga m lie p ia ki he motu'a ni kau ai e mu'i p p , *mayonnaise*, ngako'i puaka, ngako'i puaka kehe. 'Oku mahino p ia ki he motu'a ni ka ko e moa 'e Sea 'oku m l pea mo e moa 'i he taimi faingata'a ko eni ke tu'u he ngaahi fatongia.

Sea K miti Kakato: Pou pou.

M teni Tapueluelu: Ko hono hili ko eni e ki'i s niti ko eni Sea 'oku 'i ai e tokanga e motu'a ni ia ki ai kuo u a'u tonu au he ngaahi 'A'ahi faka-Fale Alea ki he kakai pea 'oku nau 'omi 'e nautolu 'a e tokanga ko ia. 'Oku mahino kiate au 'oku hang ko eni ko e hiki he peesi nima 'oku hili ki ai 'a e tute 'Eiki Sea ki he tapaka mo hono kalasi kehekehe, mahino 'aupito p ia. Ko e kongia ki lalo 'o e peesi nima Sea 'oku ou kole fakama'ala'ala mo ia he 'oku kau ai 'a e lolo, penisini, *unleaded* ... s niti 'e 65 ki he lita. Kau ai e kalasini vakapuna, lolo seti mo e kalasini vakapuna, ngaahi lolo fakatafe. 'UHINGA ia Sea ko 'ene hiki p ia 'e 'i ai e ngaahi u sia kehe he ngaahi s vesi ko ia.

Sea K miti Kakato: Pou pou.

M teni Tapueluelu: Pea 'oku ou kole 'a e fakama'ala'ala ki ai, 'oku to e kau ai mo e peesi ono mo e s niti 'e 65 ko ena ki he ngaahi lolo *petroleum* kalasi kehekehe. Ko e ' hiki ko eni Sea ki he ngaahi koloa kehekehe ko eni 'oku ki'i lahilahi 'a e ngaahi koloa 'oku hilifaki ki ai, ko 'eku kole p ki he Pule'anga ke fakama'ala'ala mai ke 'uhinga m lie kiate kimaautolu pea mo e kakai 'o e fonua e taumu'a 'o e hiki ko eni. Pea mo e kole 'a'aku Sea ke fakatatafe atu 'a e s niti ko eni 'oku hili ki he 'alanga'i moa Sea. 'E ongo ia ki he kakai Sea. 'Oku mahino e ngaahi koloa ngako kehe

ia ko e moa, meimei ko e mo'ui'anga ia e si'i kakai he 'aho kotoa p . Ko hono hili ko eni 'oku tau tonu ia ki he kulo e ngaahi 'api kotoa.

Sea K miti Kakato: Poupou.

M teni Tapueluelu: Pea ko e tautapa ia 'oku fai ke fakama'ala'ala mai 'a e s niti 'oku hili ki he lolo pea mo e 'alanga'i moa mo e kole atu ke to'o mu'a e ki'i s niti 'e 40 ko ia. Ko e fokotu'u ia Sea mo e kole ke fakama'ala'ala mai ka u toki faka'osi atu Sea m l .

Sea K miti Kakato: 'Eiki Minisit ko e fiema'u eni 'a e Tongatapu 4, fakama'ala'ala mai e me'a fekau'aki pea mo e hiki ko eni ki he lolo pea 'oku fokotu'u mai ke to'o e tukuhau ko eni ki he moa, 'alanga'i moa, pea 'oku poupou ...

Lord Tu'ilakepa: Ki'i kole atu Sea ...

Sea K miti Kakato: Me'a mai.

Lord Tu'ilakepa: F f mu'a ke mau ki'i malanga atu p kae ki'i tukuange ha taimi ke ki'i fakakaukau lelei e Minisit he ko e fo'i tukuhiho eni 'Eiki Sea?

Sea K miti Kakato: Hou'eiki tau ki'i m l l ai ka ta u toki hoko atu.

(Pea na'e ki'i m l l ai)

<009>

Taimi: 1115-1130

S tini Le'o: Me'a mai e 'Eiki Sea e K miti Kakato.

Sea K miti Kakato: Tapu mo e 'Eiki Tokoni Pal mia. Fakatapu ki he Hou'eiki Minisit. Kapineti kae peh ki he Kau N pele 'a e fonuá, Kau Fakafofonga e Kakaí. M l mu'a e kei fakalaum lie lelei 'a e Hou'eiki M mipa e K miti Kakato. Hou'eiki tau liliu 'o **Fale Alea**.

'Eiki Sea: Tapu mo e Hou'eiki e Fale Alea. Hou'eiki ko e, koe'uhí ko e ki'i, ko e lao fakaangaanga mei he Pule'angá, 'oku mahu'inga 'aupito ke fai p ha feme'a'aki ki ai mo fakapaasi. Ko u 'ilo p 'oku nounou e taimí ka u kole p mu'a ki he Kalaké ke lau 'uluaki 'a e Lao Fika 3/2017 fekau'aki, ko e lao fakaangaanga ki he ngaahi mon 'ia tukuhau ki he sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017. Lau 'uluaki. M l .

Lao Fakaangaanga fika 3/2017

Kalake T pile: Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukuhau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke tu'utu'uni 'o fel ve'i mo e ngaahi mon 'ia tukuhau makehe ma'a e kau tokoni fakapa'anga faka'ofisiale 'o e sipoti 'a e Pasifiki 2019 mo e ngaahi mon 'ia tukuhau fel ve'i.

'Oku tu'utu'uni 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o peh .

1. Hingoa Nounou

'E ui 'a e Lao ni ko e Lao ki he Ngaahi Mon 'ia Tukahau ki he Sipoti 'a e Pasifikí 2019-2017.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku ke loto ke tau tali hono lau 'uluaki 'a e Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukahau ki he Sipoti 'a e Pasifikí, 2019-2017, k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Veivosa *Light of Life* Taka, M teni Tapueluelu, Vili Manuopangai Faka'osiula Hingano, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakata, 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'i' fitu. Loto kotoa ki ai e Hou'eikí, toko 14.

'Eiki Sea: Lau tu'o ua.

Kalake T pile: Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukahau ki he Sipoti 'a e Pasifikí 2019-2017. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke tu'utu'uni 'o fel ve'i mo e ngaahi mon 'ia tukuhau makehe ma'a e kau tokoni fakapa'anga faka'ofisiale 'o e sipoti 'a e Pasifikí 2019 mo e ngaahi mon 'ia tukuhau fel ve'í.

'Oku tu'utu'uni 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o peh .

S miu Vaipulu: Sea.

'Eiki Sea: Fakafofonga.

Fokotu'u tukuhifo K miti Kakato Lao Fakaangaanga fika 3/2017

S miu Vaipulu: Fokotu'u atu ke tuku hifo ki he K miti Kakato ke fai ha me'a ki ai 'a e Hou'eikí Sea.

'Eiki Sea: Lau p ke 'osi kae toki.

Kalake T pile: 'Oku tu'utu'uni 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o peh .

1. Hingoa Nounou

'E ui 'a e Lao ni ko e Lao ki he Ngaahi Mon 'ia Tukahau ki he Sipoti 'a e Pasifikí 2019-2017.

Eiki Sea: Hang ko ia ko e fokotu'u kuo fai 'e he Fakafofonga Fika 15, Vava'u ke tukuhifo. Pea ko ia ko e, ko e tuku hifo p pea ko u kole p ki he 'Eiki Minisit ke ne toki fakama'ala'ala mai he K miti Kakato na'a vave p me'a ko eni. Ka tau liliu 'o **K miti Kakato**.

Sea K miti Kakato: Hou'eiki. M l koe'uhi ko e kongá 'etau 'asenitá. Tau kamata mu'a 'i he Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau ki he Sipoti 'a e Pasifiki, 2019-2017.

S miu Vaipulu: Sea.

Sea K miti Kakato: Me'a mai 'e Vava'u 15.

Kole ha faingamalie ke lau Lao Fakaangaanga fika 3/2017

S miu Vaipulu: . Tapu mo e Feitu'u na Sea kae 'uma' e Hou'eiki K miti Kakato. Sea ko e lao ko eni ko e toki tufa mai eni. Ke tuku mai mu'a hamau faingam lie ke mau lava 'o lau e lao ko eni. He 'oku fu'u fakavavevave'i ko eni Sea he 'oku 'i ai e ngaahi tukuhau ia 'e fakangofua 'e he lao ko eni. Kole Sea ke tuku mai mu'a ha taimi ke mau lava o lau e me'a ko eni ka tau hoko atu p 'etau tu'utu'uní. Kei 'i ai e ngaahi me'a 'oku fiema'u ke fai ai Sea.

Sea K miti Kakato: Ko e fokotu'u eni 'a Vava'u 15, 'oku 'i ai ha poupou. Me'a mai N pele Fika 1 'o Ha'apai.

Lord Tu'iha'angana: Tapu mo e Feitu'u na 'Eiki Sea pea tapu mo e Hou'eiki e K miti. Sea, mahino p foki e mahu'inga'ia 'a e Fale ni he me'a fekau'aki mo e sipoti. Pea ko u tui mahalo ko e toki fakakakato mai p eni e ng ue. Ka 'oku mo'oni p Vava'u, 'a e Fika 15. Ka ko u kole p ke tuku ange ha faingam lie ki he Minisit ke fakama'ala'ala mai ko e 'uhinga he 'oku anga maheni p ngaahi lao peh ni. Na 'oku mahino p ia ka tau tali he 'oku mahu'inga e ngaahi me'a fekau'aki mo e sipoti. Ke mea'i p Sea 'oku 'osi tu'utu'uni e Sea e Fale Alea te ne t pile fili fakah loto ki he ta'efalala'anga e Pal mia he M nite...

<001>

Taimi: 1130-1140

Lord Tu'iha'angana: ... ko 'ene t pile p ko ia he 'ikai ke to e fai ha f me'a'aki ia 'e hoko atu 'a e 'asenita ia ko ia. Pea ko e fo'i 'uhinga 'e taha na'a ko e fakamalanga mai p 'o m hino he ko e me'a ko eni, ko u mahu'inga'ia p au Sea he me'a fekau'aki mo e sipoti mo e ngaahi me'a fekau'aki mo ia na'a 'oku, tukukehe kapau 'oku fakama'ala'ala mai pea 'oku t la'a 'a e Hou'eiki p ko ha me'a pea toki t loi 'oku mahu'inga p ia kae tukuange mu'a ke fakama'ala'ala mai. M l Sea.

Sea K miti Kakato: Me'a mai Minisit T naki Pa'angá.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Tapu pea mo e 'Eiki Sea pea fakatapu ki he Hou'eiki M mipa 'o e K miti Kakato. 'Eiki Sea ko u fakafofonga'i atu 'a e fakam l lahi pea mei he t pile 'a e Pule'angá ki he 'Eiki Sea 'o e Fale Aleá 'i he fakafaingam lie'i 'a e ki'i lao ko eni ke fakah mai 'i he pongipongi ni 'Eiki Sea.

Fakama'ala'ala he Lao fekau'aki mo e Sipoti 2019

Ko e taumu'a 'o e ki'i lao ko ení 'Eiki Sea ko e ngaahi mon 'ia fakatukuhau 'oku 'oange ma'a e kau ngaahi sino p ko e ngaahi kautaha ko e 'uhingá ko 'enau tokoni ki he teuteu ko eni 'o e s poti 'Eiki Sea 'i he 2019. Ki'i lao ko ení 'Eiki Sea ko e, 'oku 'ikai ko ha, ko e kakano ko eni 'o e ki'i lao pea 'oku, ko hono mo'oní 'Eiki Sea ko e to'o mai p 'eni ia 'o ohi mai mei he lao kuo 'osi ng ue'aki p ia 'e Fisi, Ha'amoá, Papua *New Guinea* ki he s poti ko 'o e Pasifiki Tonga. 'A ia ko hono ohi mai p ena ia 'a ia ko e founga t naki pa'anga eni 'oku ng ue'aki 'Eiki Sea fakataumu'a p ia ki he s poti. Pea ko 'ene 'osi p 'a'ana ko s poti 'Eiki Sea pea m l l ai p hono fakam nava'i 'ona 'a e kupu 'a e lao ko eni. Hang p 'eni ia ko 'etau 'ai ko eni 'a e Lao ko eni ki he F tongi Pa'angá p ko e ki'i *levi* ko eni 'oku 'osi tali he 'e Falé ke ng ue'aki. 'A ia ko 'ene 'osi p 'a'ana ko s poti pea m l l ai p mo e ki'i kupu'i lao ia ko ení 'Eiki Sea.

Faka'at p seti 200 tukuhau ngaahi pisinisi 'e tokoni ki he sipoti

'A ia ko hono kakano 'Eiki Sea 'oku tuku p ki he Hou'eiki ke mou me'a lelei hifo p ki ai. Ko e ki'i la'ipepa p 'e ua pea 'oku ou tui 'oku *very* 'oku faingo, ma'ama'a p 'Eiki Sea. Ko hono 'ave p 'a e ngaahi mon 'ia ki ha ngaahi kautaha 'oku ne fakamo'oni ha pa'anga 5 mano p lahi ange ai. Ko 'ene *sponsor* 'a e s poti ko 'a e Pasifiki. Pea 'e 'oange leva 'a e p seti 'e 200 ko 'ene mon 'ia ia 'e to'o mei he'ene tukuhau 'i he fakatukuhau. 'A ia pea 'oku kau ai mo e kupu ai 'e 'Eiki Sea 'oku fakam hino mai ke he hanga 'o tohoaki'i mai ha kau *investor* 'oku nau fie mai 'o langa ha h tele p ko ha naunau takimamata 'o 'olunga he pa'anga 'e 3 miliona. 'Oku 'oange mo e mon 'ia tatau mo ia ma'a e ' sino ko eni. He 'oku mea'i p he Hou'eiki ko e taimi ko ení 'e a'u atu ki he taimi ko iá 'oku kau 'a e nofo'anga pea mo 'ene ngaahi nofo'anga totongi 'i he fiema'u, fiema'u lahi ia 'Eiki Sea ke tau mateuteu ki ai 'a e fonua. Tukukehe ange foki 'a e kau s poti ia 'oku fai p ki ai 'a e ng ue ia 'a e *TASANOC* pea mo e Pule'angá ki hono teuteu'i 'o e ngaahi 'apiako mo fakalelei'i e ngaahi nofo'anga ki he kau s poti.

Ka ko hono kakano ia ko 'Eiki Sea 'a e ki'i lao ko eni ko e 'oange 'a e mon 'ia fakatukuhau l unga ua ko e h e silini 'oku *offer* mai 'aki 'e ha kautaha p ko ha sino tatau p 'o a'u ki he fakafo'ituitui ka 'oku 'i ai ha'ane tukuhau. Pea 'e lava leva ia 'o to'o fakafoki pea mei he tukuhau ko 'oku mo'ua mai ko ki he potung ué 'i he, 'o a'u ki he 2020 'Eiki Sea. Pea ko u, kole atu p 'Eiki Sea ki he vahevahe 'a e Hou'eiki ki he M mipá ko e, kuo 'osi maau e fokotu'utu'u ia ng ue ia 'a e k miti. 'A ia kapau te mou fakatokanga'i p kuo 'osi fakatau holo e ' t kite lulu ka kuo nau 'osi fai 'a e talanoa mo e ngaahi pisinisi 'i hotau fonua ni fel ve'i pea mo e *offer*. Pea 'oku fiefia 'a e ' kautaha pea mo e ' , fakalotofonua ke nau ala mai 'Eiki Sea 'o tokoni'i 'a e teuteu ko eni 'a e fonuá ki he s poti. Pea ko e 'uhingá ko e 'api'api 'a e taimí 'Eiki Sea mo e ngaahi polokalama ki he 'Ene 'Af f ó ko ia 'oku 'i ai 'a e kole mei he Pule'angá ke mou laum lie lelei p mu'a ka mou me'a hifo p ki he'etau ki'i laó 'o faka'amú ke lava 'o tali ai p he 'aho ni 'Eiki Sea kae hoko atu e ng ue ki ai kae fakakakato 'a e fakam nava'i kae fai 'a e ng ue ko ení. M l 'aupito 'Eiki Sea e ma'u faingam lie.

Sea K miti Kakato: M l . Me'a mai 'Eiki N pele fika 'uluaki 'o Vava'u.

Tokanga ki he nunu'a ta'etukuhau p seti 200 kau pisinisi tokoni he Sipoti

Lord Tu’i’i fitu: M l ‘aupito Sea. Ko u fakam l ki he ‘Eiki Minisit ‘a e fokotu’utu’u ng ue lelei ki he me’a ‘oku mahu’inga’ia ai e fa’a alea’i he Fale ni ‘a e mahu’inga ‘o e s poti ki he fonuá. Ko ‘eku fehu’i p ‘a’aku hang ko ia na’a ne ‘osi me’a mai ko ‘ene ‘osi p s poti ‘oku to’o ‘osi ‘a e tukupau ia ko ení. Ko ‘eku fehu’i ‘e ‘at tatau ai p mo e ngaahi pisinisi lalahi na’a nau h mai ki he ngaahi faingam lie ko eni ? Ko ‘eku fehu’i p ia Sea m l . T lia na’a fakatu’ut maki ia ‘o lahi ai ha ngaahi ‘ me’a he kaha’u ‘i he fo’i faingam lie ko eni he me’a ‘oku mahu’inga’ia ai ‘a e fonuá mo e Pule’anga. Ko ia p Sea m l .

Sea K miti Kakato: ‘E Sea ‘e Minisit T naki Pa’angá te ke ki’i me’a p kae ‘oleva ke ‘oatu ‘a e ngaahi fehu’i p te ke tali mai p .

‘Eiki Minisit T naki Pa’anga H Mai: M l ‘Eiki Sea. Ko u tui he fakapotopoto ange ke tuku mai p fehu’i ka u toki feinga p ke tali faka’angataha p he ‘oku ou tui ‘oku nau f l l ve’i p . M l .

Sea K miti Kakato: M l . Me’a mai e N pele ‘o Niua.

Lord Fusitu’a: M l Sea. Tapu mo e Feitu’u na pea tapu mo e Hou’eiki e k miti. ‘Oku meimei fel ve’i p mo e fehu’i ko ‘a e N pele fika ‘uluaki ‘o Vava’u. Ko e kupu nima kupu si’i ua b mo e c ‘e ala ng ue’aki ia ‘e ha ngaahi kautaha tu’um lie ke nau langa ‘enautolu honau ngaahi pisinisi lau miliona pea ta’etukupau ‘a e h mai ‘a e koloa ko iá pea ta’etukupau mo ‘enau tupu. ‘A ia mahalo ‘oku fakapotopoto ke to e hang ko e me’a ko ‘a e fika 15 ke tuku mai ha taimi ke mau ki’i vakai ki he lao ni na’a ‘oku ‘i ai ha’ane ngaahi ng ue ‘oku fakahoko fekau’aki mo e s poti p ko e *impact* mo e *ramifications* ki he fonuá ‘oku te’eki ke mea’i lelei he Hou’eiki ‘Eiki Sea. M l .

Sea K miti Kakato: M l me’a mai e Minisit Polisi. Me’a mai koe ‘e Niua Fakafofonga Niua.

Fe’ao Vakata : M l Sea. Tapu p mo e Feitu’u na Sea tapu atu ki he Hou’eiki M mipa ‘o e K miti Kakató. Sea ko ‘eku ki’i fakahoha’a nounou p ia ‘a e motu’a ni ko e fehu’i p Sea. Ka ko u lave’i hifo au ‘a e ngaahi tu’utu’uni ko eni pea mo e, ‘i he ki’i lao ko eni Sea ‘oku mea’i p he Feitu’u na Sea. Te u pou pou p au ki he s poti mo e ngaahi ‘ me’a ko ke lava a’í.

Sea K miti Kakato: Ko ia.

Fe’ao Vakata : Ka ko e fie’ilo p ki he ‘Eiki Minisit mo e Pule’angá hang ko e me’a ko eni ko ‘oku ‘omai ko ‘i hení ke ng ue’aki ‘a e mahu’inga lahi taha pa’anga ‘e 200. P ko e ‘uhinga ‘a e ngaahi koloa ko eni ki ha fa’ahinga koloa p me’akai, me’alele, fa’ahinga me’a peh ...

Sea K miti Kakato: ‘I he s poti.

Fe’ao Vakata : P ‘i he, kae, he ‘oku m hino p ‘Eiki Sea ‘oku faka’at p seti ‘e 200 pea mei he tukupau pea mo e tute ka ‘i he taimi tatau ‘oku ‘uhinga ia kapau ‘oku ‘i ai ha tokoni tokua ‘Eiki Minisit ke fakama’ala’ala mai.

Sea K miti Kakato: 5 mano.

Fe'ao Vakata : Ha tokoni ia 'a e pisinisi ko ení p ko e tokotaha ko eni ki he ...

Sea K miti Kakato: S poti.

Tokanga ki he ngaahi koloa 'e faka'ata he tukupau

Fe'ao Vakata : Ki he s poti . Ka ko e fiema'u fakama'ala'ala p 'a ia ko 'ene tu'u ko 'oku hang p 'oku tatau p ia ka 'o kapau 'e tokoni ki he s poti 'e faka'at mai 'ene tukupau. Mo 'eku fehu'i p 'e taha ko e h fua 'a e koloa ko eni 'oku faka'at ko ke ng ue'aki 'a e lao ko eni Sea m l Sea.

M teni Tapueluelu: Sea.

Sea K miti Kakato: Me'a mai N pele fika ua 'o Ha'apai.

Lord Tu'iha'ateiho: Tapu p mo e Sea fakatapu atu ki he Hou'eiki 'o e K miti Kakato kae 'at ki he motu'a ni ke fai atu ha ki'i fakahoha'a 'o fekau'aki pea mo e fo'i Lao ko eni ki he S poti Pasifiki 2019. Sea ko u sio hifo p ki he me'a ko na'e me'a 'aki he 'e ongo N pele mei 'Eua mei Niuá. K hang ko e te u hanga p 'o talaatu 'a e, hang ko e hiki pea mo e *weight lifting*. Ko e *weight lifting* ko e s poti faka'olimpiki ia. 'A ia 'oku ma'u e silini ia mei he *IOC* ke tokoni'i e s poti ko eni. Ko e *power lifting* 'a ia ko e hiki me'a mamafa 'a ia ko e fo'i hiki ia 'e tolu. 'Oku taki taha fokotu'u p 'e he fonua 'ene *organization* ka 'oku 'i ai e Va'a ia ko e *Oceania* pea mau malumalu mautolu ia he *international power lifting* . Ko e fu'u fonua kakato ia.

'A ia ko e taimi p ko 'oku fai ai ko ha s poti pehé ni 'a ia 'oku mau 'osi m mipa foki ki he *international*. 'Oku nau hanga 'enautolu ia 'o tokoni'i, tokoni'i ke ma'u 'e he ki'i fonua ko iá 'a e fa'ahinga naunau 'oku *qualify* 'i he fa'ahinga s poti ko ia. 'A ia ko e lelei taha ko 'o e ngaahi ' me'a hikí ko e lelei ia ko ma'a Tonga ni. Pea 'omai mo e naunau ke fai ai ha fakam lohisino pea 'osi p ia pea tuku ai p he fonua ko iá. 'A ia pea lava leva ia ke tufotufa atu he na'e fai 'a e *Oceania* 'i Tonga ni na'e 'omai ...

<002>

Taimi: 1140-1150

Lord Tu'iha'ateiho: 'i ai 'a e naunau 'e 30, 'a na'e lavemon ai ko 'a Ha'apai, Vava'u mo e Ongó Niuá, ka 'oku 'ikai ke u 'ilo 'e au pe 'oku 'i f 'a e naunau ko iá 'i he taimi ni ka ko 'eku hanga p 'aku ia 'o fakama'ala'ala pe tafa'aki ko eni ko , 'a peh ko eni ko ke *abuse* ko me'á, he 'ikai *abuse* ia he ko e ha'u p 'u me'a ia ko iá ke 'alu ki he 'u *federation* ko 'o e sipof. Pea kuo u manatu foki na'e ...

Lord Fusitu'a: Sea ko e ki'i tokoni p ki he 'Eiki N pelé.

Sea K miti: Tali e tokoní N pele?

Lord Tu'ihaha'ateiho: 'Oku 'ikai ke u loto au ki he tokoní he 'oku ou lolotonga malanga au ...toki malanga pe ia hono taimi.

Formatted: Not Highlight

Formatted: Not Highlight

Sea K miti: Pe'i me'a mai faka'osi mai ho'o me'á.

Lord Tu'ihaha'ateiho: Te'eki ke 'osi atu 'eku ... 'a e me'a ko 'oku ou fakakaukau ki áf. Tu'u p ia he'ene, hang ko ho'o me'a ko 'aneafí *opinion*. 'Ai p ia ke toki 'ai 'ene *opinion* mo e feitu'u ko 'oku sio ki áf. Na'a mau lele atu ki he *South Pacific Games* ki 'Amelika Ha'amoá. Temokalati foki ko 'Amelika ia. Na'e 'ikai ke lava 'a e me'atokoní, pea 'eke p ko e h e me'a 'oku... ka na'e toki *approve* pe he uike ko iá. Talamai ia kuo pau ke 'ave ia ki he *Senate* ko 'a 'Ameliká ke *approve* he ko e 'uhingá ko e me'atokoni ko 'a e f nau ako ko 'a 'Amelika Ha'amoá 'oku ha'u ia mei 'Amelika. 'A ia 'oku palanisi 'aupito 'oku hang p ia ha'ate *High School* ko 'i 'Ameliká. Pea na'e toki *approve* ia ka na'e l l a, pea na'e toki 'omai ko me'á. Ka ko e Tongá ni, ki he motu'a ni mo 'eku fakakaukau, ko e *gain* p 'o kapau 'oku m lohi fe'unga e *federation* ko iá, te te *gain* ai 'a e me'a ke to e tupulekina ai e sipoti ko 'oku te fakakaungat maki ki áf. M l 'aupito Sea. Poupou atu

Formatted: Not Highlight

Sea K miti: Me'a mai 'a Vava'u 15.

Poupou ke tali Lao monu'ia tukuhau ki he sipoti he 'oku ngata pe Lao ki he 2010

S miu Vaipulu: M l 'Eiki Sea. Kole p ke u h fanga he fakatapú Sea. Sea ko eni kuo lava hono ki'i lau fakavave p fo'i lao ni, pea peh p fakataha mo e me'a ko 'oku me'a mai 'aki he 'Eiki Minisit . Kuo u tui 'Eiki Sea, totonu ke tali. Koe'uhí 'oku hanga 'e he fo'i lao ko ení, 'oange mafai ki he Minisit , 'i ai mo e mafai 'ene *CEO*, ke ne hanga 'o vakai hono nunu'a kovi mo e ola lelei 'o hono to'o ko tukuhaú ki he fonuá. Kae 'ikai ke ngata áf 'Eiki Sea, 'oku talamai 'i he kupu faka'osi 'o e fo'i lao ko ení, 'e ngata p fo'i lao ia ko ení 'i he 2020. 'A ia ko 'ene 'osi p sipotí ia, kuo ngata leva 'a e laó ia Sea. Ko ia 'oku ou peh 'e au ia Sea, 'oku fiema'u ia ke fai mo fai e tokoni ko ení kae fai mo tau sio ki ha pa'anga ke tokoni mai 'a e ngaahi tafa'aki 'oku nau tokoni 'i he sipotí 'i he fale'i e sipotí. Ko eni 'oku 'asi p he kupu 9, kupu fakamuimuí, ko e fakapekiá ia Sea. 'A ia kuo pau ke fakapekia 'a e fo'i lao ni 'i he 'aho 30 'o Sune 2020. 'A ia 'oku ou tui au 'Eiki Sea, poupou atu au ke fai mo tau tali e laó. M l .

Formatted: Not Highlight

Sea K miti: Me'a mai e N pele Fika 2 'o Vava'ú.

Tokanga ki he fe'ave'aki pa'anga hala he fonua

Lord Tu'ilakepa: M l 'Eiki Sea ma'u faingam lie. 'Ikai ke u to e fakal l a koe'uhí 'oku ou lave'i p 'oku fiema'u fakavavevave e me'a ko ení 'Eiki Sea. 'Eiki Sea ko 'eku vakai p mo 'eke p ki he 'Eiki Minisit 'oku sai 'aupito e fo'i laó ia ki he me'á. Ko e me'a p 'oku fai e tokanga ki áf 'Eiki Sea, tau tokanga ki he pa'anga fe'aveaki holo 'oku ta'efakalaó 'Eiki Sea. Koe'uhí 'Eiki Sea ko 'ene a'u ko ki he 3 milioná, hang ko e me'a 'a e 'Eiki Minisit , 'oku 'ova ia 'Eiki Sea. 'I he kupu 6, 'Eiki Sea fakamolemole, 'i he kupu 5 ko e me'a eni fel l ve'i mo e kau sipotí, ki he pa'anga tokoni 'ata'at p sipotí.

Formatted: Not Highlight

'Eiki Minisit ko e me'a 'oku ou kole p au he 'oku ou vakai he fo'i laó, f f 'i he ngaahi kole mon 'ia tukuhau makehé, 'oku mou mea'i p foki ko e sipoti ko ení 'oku 'ikai ko ha me'a si'isi'i.

Kapau p 'oku 'ikai ke fe'unga 'a e 'u falé ki hono langá, ai foki e kakai te nau malava, na'a ko ha mon 'ia ia ha ni'ihí he fonua ni makehe 'Eiki Sea. Ki he ngaahi fale nofo totongí, ke nau kole atu ke to'o 'a e p seti 'e 200 'a ia 'oku hilifaki ki he tute 'ekisiá mo e *consumption tax* Sea. Ko e fo'i me'a lahi taha ia 'oku tau manavasi'i lahi taha ki af. Sai e tute ia ko 'i uafú 'Eiki Sea. Ko e *consumption tax* 'oku tau manavasi'i lahi tahá ko 'ene hilifaki ko íá 'oku lahi tahá 'Eiki Sea. Pea ko e me'a ia 'oku fai ai e kolé koe'uhí ko e kakai e fonuá, na'a ko ha faingam lie eni ke mau kole atu ki he Feitu'u na, ko e anga p 'eku vakai atu ki he Feitu'u na, ke langa e ngaahi fale, ai ha ni'ihí fefine mo ha tangata m mipa 'i Tongá ni 'oku ne fie langa hano fale. 'Oua p kau ai e ngaahi me'a kehe 'Eiki Sea, ka ko e taumu'a p ki he nofo totongi 'Eiki Sea ki he teuteu ko sipotí 'Eiki Sea. 'Eiki Sea kapau 'oku 'i ai ha ngaahi mon 'ia hang ko e 'u me'alele 'a e kakaí. Kai kehe, kuo u tutu atu p foki he ko e kupu ki muí 'oku ai e tu'utu'uni ai 'Eiki Sea, ko e tu'utu'uni ia 'e toki tali atu 'i hano fakangofua mei he Kapinetí. Ka ko e 'atu p ki ho Fale 'Eiki Sea, pea mo e me'a p taha, 'ai p mo mou ki'i vahevahe e sipotí ki motu. Hang p ko eni ko e kakaú, ko e 'a'aló, 'oku vakai hang ko e lova, kapau 'oku fai ha lova vaka p ko e h ha fa'ahinga ... kai kehe mahalo ko 'Eua ia

Commented [HF2]: Ta ke tonu mai Miniti

Formatted: Not Highlight

Formatted: Not Highlight

Formatted: Not Highlight

Lord Tu'i' fitu: Ki'i tokoni p ki he me'a 'a e N pele.

Sea K miti: Tali e tokoni

Lord Tu'ilakepa: 'Oku ou hang au ko e me'a ko 'a e N pele Fika 2, kuo u fakam l p he tokoni kae toki 'ai p hono taimí Sea.

Formatted: Not Highlight

Lord Tu'i' fitu: Kuo u tokoni ki he me'a na'a ke me'a ki ai e CT. He ko e 'uhingá na'e faka'at ai he Pule'anga ko ení 'a e Tano'á kimu'a he lao ko ení. Ko e 'uhinga ia 'eku tokoní, he me'a 'a e 'Eiki N pele. Ko e CT ko eni 'oku me'a ki ai e N pelé 'oku kau mai he lao ko ení. Na'e 'i mu'a e Tano'á ia, kae toki 'omai e lao ia ko ení. Ko ia p 'eku tokoní. M I .

Formatted: Not Highlight

Formatted: Not Highlight

Sea K miti: Me'a mai N pele.

Lord Tu'ilakepa: Kai kehe 'Eiki Sea, kuo ngalo e me'a ia na'e 'ai ke u to e hoko atu ki aí 'Eiki Sea, ka ko u fokotu'u atu 'e au 'Eiki Sea ke tau tali 'a e laó 'Eiki Sea.

Sea K miti: Me'a mai Tongatapu 4.

Tokanga lahi mafai 'ave ki he Minisita he Lao mon 'ia tukuhaui ki he sipotí

M teni Tapueluelu: Tapu mo e Feitu'u na Sea, pea 'oku ou fakatapu atu ki he Hou'eiki M mipa e K miti Kakató. Sea 'oku ou fai e malanga ko ení he loto faka'apa'apa mo'oni. Taimi ko na'e holo ai e ongo taua m hanga ko 'o 'Ameliká na'e ai e lea mei he ongo paati 'o 'Ameliká 'o peh , "kakai 'Amelika, mou fakamu 'omu'a e fonuá 'i ho 'omou paati." 'Oku ai e taimi 'e ui peh ai kitautolu. Sea ko u peh ko e lao ni 'oku 'ikai ke sai. 'Oku lahi e mafai 'oku 'ave ki he Minisit , pea 'oku 'ikai ke u tui au ko ha fefakatau'aki eni 'oku fea. Ke 'omai ha ki'i pa'anga 'e 5 mano kae 'oange e p seti 'e 200, ke ta'etute mo ta'etukuhau. *Duty* mo e *tax. Income tax.* Ko e fo'i *trade* eni ia 'oku *unfair* Sea.

Pea 'oku ou 'osi ma'u 'e au e fakamatala 'oku ai e ni'ihii 'i he mala'e sipoti ko 'a Tongá ni 'oku nau kau p he fokotu'utu'u e sipoti, 'oku 'amanaki ke fokotu'u 'enau pisinisi ka nau h mai e koloa ko eni 'o fou 'i he lao ko eni pea nau 'omai p ha ki'i pa'anga 'e 5 mano ka nau *qualify* ke nau ma'u 'e nautolu 'a e *special incentive* ko eni. Pea 'oku ou tui Sea 'oku 'ikai ke fakapotopoto hono fakavave'i peh 'i 'a e lao 'oku pelepelengesi. Ko 'ene 'omai pe ha lao 'oku natula peh ni Sea, fu'u lahi e mafai pea 'ikai ke m 'opo'opo kae fakavave'i, ai e me'a 'oku hoko. 'E 'ilo 'e he a'u 'a e me'a 'oku ou fakamatala ki ai. Pea 'oku ou fokotu'u atu Sea ko hono 'uhingá ko e kakai e fonuá 'oku fakapotopoto 'a e me'a 'oku fokotu'u atu ko he 'Eiki N pele 'o Niuá. Mai ha ki'i taimi ke fai ha vakavakai ki ai. 'Oua 'e fakavave'i e me'a ko eni Sea. 'Oku mou mea'i Hou'eiki ko e lea ia 'oku mo'oni, ko 'ene fahi p fanga monumanu 'oku lahi, 'e lahi e fanga kul ai h fanga he fakatapu. Pea 'oku ou tokoni ki ai Sea,

Lord Tu'ilakepa: 'Eiki Sea

M teni Tapueluelu: Ko e poupuu pe ko e

Lord Tu'ilakepa: Ko e kole pe au ke tokoni mai ... ke fehu'i pe ki he Feitu'u na ke ke tokoni mai p 'oku sai p ke...(kovi e ongo)...

M teni Tapueluelu: 'O kapau 'e nounou Sea.

Lord Tu'ilakepa: Ko e fehu'i 'e Sea, na'a ku fiefia au 'anenai, ke fakahoko e fo'i laó 'Eiki Sea, koe'uhí ... ko e me'a ko 'oku me'a mai he Fakafofongá kiate au he taimi ni, he'eku ongo'i 'a'aku, 'oku ou ki'i ilifia au he me'a 'oku ne me'a mai 'akí. Hono 'ai mo'oní 'oku ou ilifia he me'a 'oku ne 'omai. He 'oku ne 'omai e mo'oni'i me'a ka 'oku 'ikai ke mea'i he Fale ni, ko e h ko e me'a 'oku toitoi mei muí. Ke ne 'omai ang 'a e me'a ko 'oku ne mea'i, he 'oku ou tui ... 'anenai na'a ku 'osi 'ohake p au 'anenai 'a e fakakaukau ke fakatokanga'i he Pule'angá 'a e pa'anga fe'aveaki hala 'i he fonua ni...

<003>

Taimi 1150-1200

Lord Tu'ilakepa: ...'oku mou 'osi mea'i p Hou'eiki Minisit , kuo pau ke fou 'i he *Reserve Bank*. Ko e me'a ko eni 'oku 'omai 'e he Fakafofonga 'oku ou manavah , hei'ilo moutolu hou'eiki, k 'oku 'ikai ke u sai'ia 'i he fa'ahinga founa ko ia. Kapau leva 'oku 'i ai h me'a peh 'oku tonu ke tuku, pea kapau 'oku sai 'a e fo'i lao 'Eiki Sea ki he kakai fakalukufua, ko e h leva 'a e me'a ke fai Hou'eiki Pule'anga, mou tu'u 'i ho'omou tafa'aki kotoa 'o sivilisivi'i 'a e ni'ihii ko , h te ke mea'i p ko 'ene petepete mai p h ki'i fofonga 'osi mahino te ne ono'i tautolu. Ko 'ene hangatonu mai p , uasi, mama koula mo e me'a te ne ono'i tautolu he fonua ni.

'Eiki Tokoni Pal mia : Sea kole p ki he Fakafofonga ke u ki'i tokoni atu.

Sea K miti Kakato: Ko e ki'i tokoni eni.

Pangike Pule 'oku ne sivilisivi'i ngaahi kautaha tokoni ki he sipoti

Eiki Tokoni Pal mia : Ko e me'a ko eni ki he pa'anga hala 'oku fe'ave'aki holo ko e me'a ia 'oku mahino p 'oku 'i ai 'a e lao 'oku tokanga' i 'e he Pangik Pule mo e ' al me'a peh . Ko e 'uhinga 'a e lao ia ko eni ko e h ho'o me'a ko 'e 'omai 'o 'ai, founga ko 'e ha'u ai 'a e pa'angá 'e sivi'sivi' i ia he Pangik Pule, 'oku 'ikai ke kau ai 'a e lao ia ko eni, sivi' i ia 'e he Pangik Pule k ko ho'o me'a ko 'e 'omai, tau peh te ke langa h h tele pa'anga 'e tolu miliona, ko e fo' i me'a ia ko eni ko eni tautefito ki ai 'a e fo' i lao ko eni. Founga hono malu' i tautolu mei hono fe'ave'aki hala, kei tu'u p ia 'i he lao ko eni 'a e Pangik Pule mo e ngaahi lao peh . Ko ia p 'a e ki' i tokoni Sea, m l .

Sea K miti Kakato: Me'a mai Tongatapu 4.

Tui 'oku fakapalanisi 'a e fo' i lao mon 'ia tukupau he sipoti ki ha ni' ihi p

M teni Tapueluelu: M l Sea, pea 'oku ou fakam l atu 'i he tokoni mai 'a e 'Eiki N pele ko eni 'o Vava'u Sea. 'Oku ou tui au ia ko e fakamatala 'oku ma ma'u mahalo 'oku na v v ofi p . Sea ko e me'a p 'oku ou tokanga au ki ai Sea ko e mata' i fika 'oku tohi' i pau hake ko 'i he lao, 'omai ki' i tokoni pa'anga 'e nima mano, faka'at atu ho'o tukupau mo ho'o tute p seti 'e uangeau. Ko e me'a ko 'oku fai ki ai 'a e tokanga ki ai Sea, 'oku 'ikai ke mau tui mautolu ia 'oku *fair* 'oku *level* 'a e *playing* field, 'oku *tilt* ia ki he fa'ahi 'e taha, pea ...

Formatted: Not Highlight

Lord Fusitu'a: Sea ko e ki' i tokoni p ki he fika 4 p 'oku laum lie lelei ki ai.

Sea K miti Kakato: Tali 'a e tokoni ko eni ...

M teni Tapueluelu: Tali 'a e tokoni Sea.

Lord Fusitu'a: 'Oku ou faka'apa'apa' i 'a e fakatokanga ko 'oku fai 'e he fika 4, pea 'oku 'i ai 'a e hoha'a ki ai, pea 'oku ou kole fakamolemole p ki he N pele mei Ha'apai, ko e me'a ko 'oku fai ki ai 'a e fakahoha'a ko mo e fakatokanga ki he nima mano ko e ...

Lord Tu' iha'ateiho: Sea ko e 'ai ki hoku tokoua ko eni, 'oua 'e kole fakamolemole mai ia kia au, kole fakamolemole ia ki he kakai 'o e fonua mo e kau sipoti.

Lord Fusitu'a: K taki Sea ko e tokoni eni p ko e fakatonutonu...

Lord Tu' iha'ateiho: ...mo e kau sipoti. Ko e fakatonutonu ko ...

Lord Fusitu'a: K taki Sea kae hoko atu 'eku ...

Sea K miti Kakato: Me'a mai koe ho'o me'a N pele.

Lord Fusitu'a: Ko e nima mano, 'oku 'oange ia ki he ngaahi sino kuo 'osi l sisita ko e sino sipoti 'i he lao ko ki he ngaahi S saieti, 'a ia 'oku 'ikai ke u hoha'a au p ko e ' sino ko ia p ko e sino 'oku 'ikai ke nau kumi 'enautolu h tupu. Ko e me'a ko 'oku hoha'a ki ai 'a e N pele mei Vava'u pea mo e fika 4 ...

Fe'ao Vakata : Sea, ki' i tokoni sekoni 'e nima.

Lord Fusitu'a: K taki toki 'ai mai p 'anai ...toki 'ai mai p ia ha'ane malanga.

Sea K miti Kakato: Me'a mai 'a e N pele ia.

Lord Fusitu'a: ...ko e tokoni p ko e *donation* ko ki he ngaahi sino sipoti 'oku mahino p 'oku 'i ai 'a e lao ia ki ai, pea kuo pau ke fakahoko kinautolu ia he lao ko ngaahi Sosaieti. Ko e 5, kupu si'i 2 (b) mo e (c) hang ko e fakamalanga ko 'anenai, ko e hoha'a ko ki he fe'ave'aki pa'anga...

Fe'ao Vakata: Sea fakatonutonu atu'a e N pele.

Sea K miti Kakato: N pele, ko ho'o tokoni p ko ho'o malanga.

Lord Fusitu'a: Ko e tokoni.

Sea K miti Kakato: ...'osi fe'unga ho'o miniti 'e taha. Fakatonutonu mai koe Fakafofonga Niua.

Fe'ao Vakata: Sea ko u fakatonutonu 'a e ...Sea 'oku 'asi p ia 'i he lao 'a e me'a ko 'oku me'a ki ai 'a e N pele, ko e me'a'ofa 'oku nima mano p lahi hake, 'oku 'ikai ko e nima mano p Sea, m l .

Formatted: Not Highlight

Lord Fusitu'a: 'Io, Sea ko e me'a'ofa ki he ngaahi sino ko sino sipoti, pea kuo 'osi lesisita kinautolu 'i he lao ki he ngaahi S saieti. Ko e hoha'a 'oku fai 'o hang ko e fika 4 pea mo e N pele mei Vava'u ki he ' sino fakapisinisi ko 'i he 52 (b) mo e (c) te nau ng ue'aki ia ke h mai. Ko hono mo'oní tau fiema'u 'a e 'inivesi ...

Lord Tu'ilakepa: Sea, ka u ki'i tokoni atu ki he Feitu'u na.

Sea K miti Kakato: Te ke tali 'a e tokoni?

Lord Fusitu'a: Toki me'a mai mu'a ia 'anai.

Lord Tu'ilakepa: 'Ikai, tokoni atu ki he Feitu'u na ...

Sea K miti Kakato: Me'a hifo 'Eiki N pele fika 2 'o Vava'u kae me'a mai 'a e ...

Lord Tu'ilakepa: 'Oku 'ikai ke u kau au ho'o me'a, me'a p ki he Fakafofonga fika 4 k taki.

Lord Fusitu'a: Ko e me'a lelei ia 'a e 'omi 'a e 'inivesi ko mei muli ke tokoni ki he 'ikonomika. K 'oku ...

Sea K miti Kakato: M l N pele mei Niua kuo fe'unga ho'o tokoni, me'a mai koe fika 4.

Fokotu'u 'oku fu'u fakavavevave'i alea'i Lao ki he monu'ia tukupau he Sipoti

M teni Tapueluelu: M l 'e Sea. 'Oku ou kole p Sea ko hono 'uhingá ko e taimi ko 'oku 'omai ai ko 'a e fo'i lao, 'oku ou tui 'oku m tu'aki fakapotopoto ko hono 'uhingá ke t fakataha 'etau pate, pea kau ai mo e kakai ke 'omai h ki'i taimi ke 'o fai h vakai. 'Oku fu'u fakato'oto'o vave eni ia Sea, 'oku 'ikai ko ha ...'oku 'ikai ke u tui au ia 'e hu'uhu'u lelei h taha ki ai. Tolo 'etau ' senita ng ue fakah fakavavevave mai eni ki Fale Alea hifo ai p ki he K miti Kakato Sea. Kapau ko e me'a 'oku fai ki ai 'a e tokangá ke h mai h ni'ihí 'o langa h tele, pea ko e taumu'a ke nau langa h tele 'o hokohoko atu ai p 'i he 'osi 'a e sipoti, tau peh tolu miliona, taimi fe'unga ia Sea? taimi fe'unga hono fakavave'i mai 'a e fo'i lao ko eni 'o fakah mai. Ko e sipoti mahalo 'oku toe p 'a e ta'u 'e taha ke fai ai 'a e ng ue ko ia.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Sea ke u ki'i tokoni mu'a ki he Fakafofonga.

Sea K miti Kakato: Tokoni eni.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Tapu pea mo e 'Eiki Sea pea tapu ...

Sea K miti Kakato: Te ke tali 'a e tokoni?

M teni Tapueluelu: 'Ikai ke u tui au 'e lava 'o tokoni mai 'e Sea ko hono 'uhingá he 'oku ma fepaki maua.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Hou'eiki M mipa Kakato ...

Sea K miti Kakato: Me'a ki lalo Minisit kae me'a mai p Tongatapu 4.

Tokanga ki he fakatau fakama'ama'a hotau fonua ke peseti 200 ta'etukuhau

M teni Tapueluelu: Faka'osi p au. Ko 'eku fokotu'u atu p au Sea 'oku m tu'aki fakapotopoto ke 'omai h taimi ke 'o vakai'i ai eni. 'Oku 'ikai ke u tui au ko e anga 'a e tu'u 'a e ongo mata'i fika 'oku fakapotopoto, mo'oni p ia 'oku talamai nima mano p lahi ange 'omai h taha ki he tokoni p ko e pa'anga, k ko e *minimum* 'oku kamata ai 'a e *entitlement* p ko 'ete totonu ko ki he tukuhau pea mo e tute p seti 'e uangeau ko e pa'anga 'e nima mano, fu'u ma'ama'a ia 'oku fakatau ma'ama'a hotau fonua ni, ke 'ave ai 'a e tukuhau p seti 'e uangeau.

'Eiki Tokoni Pal mia : Ki'i fakatonutonu p Sea ki he Fakafofonga.

Sea K miti Kakato: Ki'i fakatonutonu eni ...

'Eiki Tokoni Pal mia : Ko e nima mano kapau 'oku 'i ai h taha 'oku fie ha'u 'o tokoni tau peh ke hikihihi p ko e kilikiti p ko e 'akapulú, 'ai tokoni hangatonu p ki he sipoti ko ia, kapau te mou sio ki he (b), ko e 'uhinga ia kapau ...

Sea K miti Kakato: Peesi fiha ia...

'Eiki Tokoni Pal mia : Peesi 6 p Sea 'i he fika 6 p . 'Io, ko e 'uluaki ia ko ena 'oku kau ai ko nima mano, 'a ia ko e tokoni makehe ia 'o kapau 'oku 'i ai h taha 'oku fie ha'u 'o tokoni

hangatonu ki ha sipoti. Ko e (b) leva ia 'o kapau 'oku 'i ai h taha 'oku fie ha'u 'o tokoni ki he tafa'aki Takimamatá 'oku fekau'aki pea mo e sipoti hang ko e ha'u 'o langa h hotele, 'oku na ki'i kehekehe p . 'UHINGA p ko e fakam 'ala'alá p ia Sea m l .

Sea K miti Kakato: Me'a mai Tongatapu 4.

M teni Tapueluelu: Faka'osi atu p Sea, kapau 'e me'a 'a e Hou'eiki ki he kupu 5 mo hono ngaahi kupu si'i, ko e p seti ko 'e uangeau 'a ko 'oku faka'at 'oku mei mu'a p ki mui, p seti 'e uangeau. Ko ia ko e kolé Sea ke tuku mai mu'a h ki'i taimi, 'oku fakapotopoto p kole 'oku fakahoko atú, ke fai h vakai ki ai 'a e kau m mipa.

'Eiki Minisit Polisi: Sea ke u ki'i kole p ke u ki'i fakamalanga atu p .

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu, fakatonutonu? 'ikai ke tali .

M teni Tapueluelu: Kae sai Sea ko e 'uhinga ko e kole ia 'oku 'oatu ia 'e au, k 'i ai h taimi pea 'oku ou 'osi au Sea. M l Sea 'a e ma'u taimi.

Sea K miti Kakato: M l , me'a mai Minisit Polisi.

Fakama'ala'ala he to'o tukupau p seti 'e 200

'Eiki Minisit Polisi: Tapu mo e Sea pea mo e fakataha 'Eiki ni. 'Ai p 'e au ke ki'i fakam 'ala'ala p na'a tau fu'u mo'u nofoa 'i he p seti ko ia 'e ... hang ko e nima mano, ko e tukupau ko 'e ...ko e to'o ko *deduction* ko 'e to'o ai 'e pa'anga ia 'e taha kilu, pea toki... 'a ia kapau te tau peh ko e h 'a e tukupau ki he fo'i me'a ko ia, tau peh 'oku vahe f 'e taha 'a e tukupau 'i he taha kilu, 'a ia ko e fiha ia? Ko e uamano nimaafe, ko e fo'i tukupau ia ko he 'ikai ke te totongi, he 'i ai foki ko e *deduction* , to'o ia pea mei he me'a, 'oku 'ikai ke peh ko e fo'i ... 'a ia ko e fo'i nima mano 'alu hake leva ia 'o tahakilu pea kapau 'oku peh 'oku p seti 'e uanima 'a e tukupau 'i he tahakilu ko ia, he 'ikai te te totongi 'a e uamano nimaafe.

Sea K miti Kakato: Me'a mai N pele fika 2 'o Vava'u.

Lord Tu'ilakepa: Sea, ki'i fakamolemole p Feitu'u na, ko au ia 'oku 'osi mahino kia au 'a e fo'i lao ia.

Sea K miti Kakato: Ko ia.

Lord Tu'ilakepa: Pea 'oku ou pou pou p au ki he fo'i lao, fakamolemole p 'a e Fakafofonga fika 4, na'e 'i ai 'a e fo'i lao ia na'e 'omai ki he Fale ni fekau'aki mo e *MEIDECC*. Ko e pa'anga 'oku fakah hangatonu ki he ANZ, na'a ku fakakaukau au te mou fakafepaki'i 'a e fo'i silini ko ia. H 'a e 'uhinga 'a e me'a 'oku 'omai ai 'a e silini ko ia ki e he feitu'u ko ia. 'Aho ni 'i ai hono lao 'o'ona kuo 'osi to e fakapapau'i mai 'Eiki Minisit ki he Feitu'u na ke fakahoko 'a e ng ue ko eni 'Eiki Sea, k 'oku 'ikai ke to e puli p ia ki he motu'a ni 'Eiki Sea kia au 'i he anga 'eku faka'uhinga mo e vakai ki he lao ni 'Eiki Sea.

Ko e me'a ko eni na'e totonu ke lau 'anenai 'i 'olunga pea fai h kole ai 'Eiki Sea 'oku 'asi p 'i he 'etau Tohi Tu'utu'umf ke 'ave ki ha to e feitu'u 'Eiki Sea. K koe'uhí ko ho'omou 'omai 'Eiki

Minisit , Pule'anga, fakavavevave 'oku tau manavasi' i 'e t puni 'a e Fale ni, pea ko ene t puni p 'a e Fale ni ko eni 'oku 'i ai 'a e fatongia 'oku hoko mai, pea ko 'ene 'osi p ko ia ko ene leveleva ...koe'uhí Hou'eiki Fale Alea, ko e ...'oku 'i ai p ho'omou mo'oni 'oku fakavavevave hono 'omai, k ko e lao kotoa a'u ki he Tu'utu'uni ko e fakavavevave k toa, 'ikai ke 'i ai h me'a heni 'e ta'efakavavevave, toki 'omai p he m meniti faka'osi. K 'oku ng ue'aki hoto fakapotopoto tahá 'a'aku p ia ke u fakapapau' i 'Eiki Sea, ko u fokotu'u atu kapau kuo mahino ki he Feitu'u na, k tau p loti mu'a, ko e 'uhinga ka tau ...

Sea K miti Kakato: Me'a mai Ha'apai 12.

Lord Tu'ilakepa: 'Oku ou ki'i kole atu ke tau ki'i tahataha atu ki he 1 k tau toki tuku.

Tokanga ki he fakalea kupu 3 Lao fel ve'i mo e sipoti

Vili Hingano: Sea 'oku ou fakam l atu ki he Feitu'u na 'a e ma'u faingam lie. Tapu atu ki he Feitu'u na pea tapu atu ki he ...ki ho'o k miti. 'E ...

<005>

Taimi: 1200-1210

Vili Hingano: .. Ko e tokoni p eni ia ki he'etau Lao ko ení, Sea. 'Oku mahu'inga 'aupito e me'a ko eni 'oku fai ki ai e feme'a'aki 'a ho'o Hou'eiki M mipá, pea ko e me'a ko eni 'oku fai ki ai e tokanga 'a e motu'a ni, Sea. 'I he ngaahi 'uhinga'i leá. Konga faka'osi aí, ko e Ngaahi Lao Tukuhaú, pea mo e Minisit . Sea, ko e me'a ko 'oku fai ki ai e tokangá, koe'uhí ko e kupu 3, 'oku fakalea 'o pehe ni. "Mafai ma'olunga 'a e Lao ni 'i he ngaahi Lao kehé." Sea, 'oku tokanga e motu'a ni, Sea, ko e 'uhingá, he kuo *list out* mai he ngaahi Lao Tukuhaú, 'i he 'uhinga'i leá. Mahalo p ko ha fo'i Lao Tukuhaú ena pe 'oku fiha, Sea. Ka ko e me'a ko 'oku fai ki ai e tokanga 'a e motu'a ni. 'Oku hanga 'e he Lao ia ko ení, 'a ia 'oku ne *override* k toa 'e ia, kapau 'e 'i ai ha fa'ahinga me'a, ngalingali 'e tat sia, ko eni 'oku talamai 'e he Lao ko eni, he kupu 3, 'e ma'olunga e Lao ia ko ení.

Sea, ko e me'a hono ua 'oku fai ki ai e tokanga 'a e motu'a ni. Ko e 'uhinga'i lea p ki he Minisit . 'Oku 'uhinga ki he Minisit 'oku ne t naki 'a e pa'anga h mai, mo e tute? Pea 'alu hake ki he peesi 8, Sea, Ngaahi Tu'utu'uni.

'Eiki Tokoni Pal mia : Sea, ko e ki'i kole p , pe 'e loto p e Fakafofongá.

Sea K miti Kakato : Fakafofonga, te ke tali e tokoni 'a e Tokoni Pal mia? Me'a mai.

'Eiki Tokoni Pal mia : 'Oku pau p ke nofo p 'i he Konisit toné. 'Uluakí ia, pea ko e uá, Lao ko ení 'oku *apply* p ki he *Special Tax Incentive*. 'Ikai ko e 'uhinga ia ki ha to e me'a kehe. Ki he ki'i fo'i me'a p ko eni e 5 mano pea mo e *invest* ko eni 'i he *Tourism*. Ko e me'a p ia 'e *apply* ki ai e me'a ko ení, Sea. Ko e 'uhinga ia ko 'oku *subject* ai e 1 ki he 2, kupu 3.1 ki he kupu 3.2. M l .

Sea K miti Kakato : Me'a mai.

Tokanga 'oua faitu'utu'uni tokotaha 'a e Minisita

Vili Hingano : M l Sea. Fakam l p au ki he Tokoni Pal mia. Mahino p e me'a ia ko eni 'oku ne me'a maí, pea mahino p mo e fokotu'u ko eni 'oku 'omai he kupu 3. Ka ko e me'a ko eni 'oku tokanga ki ai e motu'a ni, 'oku *highlight*, pea *bold* mai e me'a ko eni, 'o talamai, 'e mafai ma'olunga e Lao ni. Neongo p e l mo e 2, Sea, ka 'o kapau 'e 'i ai ha me'a te nau fepaki, 'e fai tu'utu'uni e Lao ko eni, Pea ko e me'a p ia 'oku fai atu ki ai 'a e hoha'á, Sea. Kapau 'e ngali 'i ai ha me'a 'e fai ha fepaki ai, 'oku tonu ke hanga 'e he Minisit T naki Pa'angá 'o fakahoko mai kia tautolu, pe 'e fokotu'u mai heni ke tau sio ki ai, Sea. Ka ko hono 8, Sea, ngaahi tu'utu'uni. 'E ngofua ki he Minisit , 'i he loto ki ai 'a e Kapinetí. Sea, ko e me'a ia 'oku faka'amu ki ai 'a e motu'a ni. 'Oua na'a fai tu'utu'uni tokotaha ki ai 'a e Minisit , 'o fakataua ki he me'a ko eni 'oku 'omaí. 'Uhinga'i lea Minisit , 'oku 'uhinga ki he Minisit 'oku ne tokangaekina, e t naki e tute pea mo e tukuhau. 'Oku fiema'u 'a e ngaahi kongá kotoa p , mo e ngaahi kupu kotoa 'oku 'asi ai ki he Minisit , tonu ke t naki mai e Kapinetí, ke nau fai e fai tu'utu'uni, Sea.

Lord Tu'ilakepa : Sea, fakatonutonu atu.

Sea K miti Kakato : Ko e fakatonutonu eni.

Lord Tu'ilakepa : Ko 'eku fakatonutonu e Feitu'una Kapau 'oku fiema'u ke t naki 'a e Kapinetí. Ko e Kapinetí ena 'oku 'i he kupu fakamuimitahá, kapau te ke me'a ki ai. Kupu fakamuimitahá, fakamolemole, 'Eiki Sea.

Sea K miti Kakato : Kupu 8.

Lord Tu'ilakepa : Kupu 8. 'E ngofua ki he Minisit 'i he loto ki ai 'a e Kapinetí.

Sea K miti Kakato : Ko ia, ko e me'a p ia na'e toki me'a mai ki ai e ..

Vili Hingano : Ko ia, Sea, ko e me'a p ia 'oku ou fokotu'u atú. Ko e 'uhingá ke t naki mai e Kapinetí ke nau fai tu'utu'uni ki ai, hang ko e me'a ko eni 'oku me'a mai ki ai 'a Tongatapu 4, Sea.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Ka u ki'i tokoni atu, Sea.

Vili Hingano : 'Oku ou poupu atu ki he me'a ko eni 'oku me'a mai ki ai a Tongatapu 4, Sea. Tuku mai ha ki'i faingam lie ke mau toe ki'i *review* e fo'i Laó.

Sea K miti Kakato : Tamate'i ho'omou maama. Tukuange mu'a ki he Minisit ke ne 'omai e me'a ko eni 'oku me'a ki ai, fakataha pea mo e ngaahi fehu'í. Ka te u lau atu p e ngaahi fehu'í, 'Eiki Minisit 'i ho'o me'a mai. Me'a koe, Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Tapu p mo e 'Eiki Sea, pea tapu mo e Hou'eiki 'o e Falé. 'Eiki Sea, ko 'eku feinga p ke fakaongo. Kuo lahi foki e fanga ki'i fehu'i, fel l ve'i p , pea kapau p 'oku melema ha me'a 'iate au, te u fiefia p ke to e fakamanatu mai p ke fakaongo atu. Ka te u kamata p mei he hoha'a ko eni fakamuimuí, mei he Fakafofongá, fel ve'i ko eni pea

mo e kupu'i Lao ko ení. Ko e ki'i Lao ko ení, 'Eiki Sea, hang p ko 'eku talateú. 'Oku fakapatonu p ia ki he sipotí. Ko 'ene 'osi p 'a'ana e sipoti, pea fakapekia. 'Oku 'i ai p e Lao Tu'uma'u ia 'a e Potung ue ki he T naki Pa'anga pea mo e Tukuhaú. 'Oku laum lie lelei p e Lao ia ko ení. Ka ko e 'uhingá leva, kapau 'oku 'i ai ha me'a 'oku fel ve'i pea mo e sipotí, 'e tu'utu'uni e Lao ko ení, 'Eiki Sea. 'A ia ko e laum lié ia.

Vili Hingano : Ko e fakatonutonu atu, 'Eiki Minisit .

Sea K miti Kakato : Minisit , ko e fakatonutonu eni.

Vili Hingano : Ko e poiní 'oku 'ikai ke fel ve'i pea mo e sipotí. Ko e poiní, ko e tukuhaú. Ko e 'uhinga ia 'etau Lao ko ení, Sea, ko 'etau Lao ki he sipotí. Pea kapau leva 'oku fel ve'i p ia pea mo e sipoti, 'a ia 'oku fakahoko mai 'e he Minisit , 'e *override* e tukuhaú ia. 'E fai e tu'utu'uni 'a e Laó ko eni. Ki'i fakatonutónú p ia, Sea.

Sea K miti Kakato : Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Sea, 'oku 'ikai ke tonu e fakatonutonu ia ko iá.

Sea K miti Kakato : Ko e fakatonutonu eni fekau'aki pea mo e tukupau tute p ko ki he'etau sipotí.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: 'Oku 'ikai ke hanga 'e he Fakafofongá ia 'o fu'u mea'i lelei 'a e Laó. 'Oku sio p 'o tonu ko e 'uhingá ko e fakavavevave e taimí. Pea 'oku ou kole fakamolemole atu, ko e 'uhingá, ko e tatakí e t langá 'o peh . 'Oku 'i ai e fu'u me'a kovi 'i he Lao ni 'oku fakailifia. Fakavavevave e founga 'oku ng ue'akí.

Sea K miti Kakato : 'Eiki Minisit , 'oku 'ikai ke 'i ai ha me'a peh mai 'a ha taha.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Tau hanga 'o to'o 'a e fakakaukau po'uli ko ia mei he Fale ni. Ko e taimí 'oku mahu'inga.

M teni Tapueluelu : Sea, ka u ki'i fehu'i atu ai leva ki he Minisit , pe te ne tali ke 'oatu pea ne toki tali fakataha mai.

Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: 'Ikai, 'Eiki Sea. Ko 'eku feinga eni ke u fakam 'opo'opo, te u a'u mai p . Kapau 'e peh .

Sea K miti Kakato : Me'a mai koe. Tuku atu e taimi ia ma'au, Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai M l 'aupito, 'Eiki Sea. Ko e kakano ko e ki'i Lao ko ení, ko e feinga 'a e Pule'angá ke fakalotolahi'i mo faka'ai'ai 'a e ngaahi pisinisi Tonga kotoa p ke nau tu'u 'o tokoni ki hono fakapa'anga 'etau sipotí. Pea 'oku 'oange leva ai e me'a'ofa 'e he Pule'angá. 'Oku lava 'o ng ue'aki ki he tukuhaú, pea mo e tuté. 'A ia ko e me'a'ofa ko ení, kapau 'oku 'i ai ha'ane koniteina 'oku 'omaí, 'e lava leva ia ke to'o'aki 'ene tute he koniteina ko iá, pe ko e totongi'aki kongá 'ene tukupau anga m hení, pe ko e tukupau 'ulú, tukupau ko ia 'a e kautahá.

Ko e taumu'á, 'Eiki Sea, ko e ngaahi pisinisi ko , pea 'oku vekeveke e ngaahi pisinisí, hang ko e me'a na'e lave ki ai e Fakafofongá. Manatu'i 'oku 'i ai e ngaahi sino kehekehe. 'Oku 'i ai 'a e hiki me'a mamafá, ko e fuhú. Lava leva 'e he sino ko iá, lava 'e he sino ko iá, ke nau ki he ' kautaha ke nau hanga 'o tokoni'i fakapa'anga kinautolu. Nau peh mai, 'oatu 'emau fo'i 1 kilu, ke kamata e teuteú he 'aho ni, 'Eiki Sea. 'Oku 'ikai ko 'etau toki 'o kumi siliní he teuteu ke fai e sipotí. Kapau 'oku tau 'amanaki ki ha ola 'oku fakafiefia ki he fonua ko ení, kuo pau ke tau fakam nava'i 'a e ngaahi sino ng ue ko ení, ke fai'aki e teuteú. Ke fakalelei'aki 'a e mala'e ko 'oku fai ai 'a e teuteú, ke tauhi 'enau me'akai, mo e ' me'a peh .

Lord Tu'i'í fitu : Sea, ki'i pou pou p au ki he 'Eiki Minisit , he 'oku tuai mai 'a Papua Niu Kini, ka tau ng ue'i fakalotofonua p 'etautolu he ko 'etau sipoti. Ko ia p , Sea, m 1 .

M teni Tapueluelu : Sea 'oku ou kolé, Sea.

Sea K miti Kakato : Me'a mai, Tongatapu 4.

M teni Tapueluelu : Tapu mo e Feitu'una, Sea. Ko e ki'i me'a 'e 2 'oku ou loto ke fakahoko atu ai 'a e t la'a 'a e motu'a ni, 'o makatu';unga ai ko 'a e t naki atu ki he 'uhinga 'oku fai ai 'a e kole ko ke 'omai ha taimi ke fai ai ha me'a 'a e Hou'eikí, ki he Lao ko ení. Sea, pea mou me'a hifo ki he Laó. 'Oku peesi 'e 9, pea 'oku refer ia ki he ngaahi Lao kehekehe, makehe. Ko e ngaah Lao Tukupau, na'e 'ikai ke tufa mai ia he Lao ko 'oku tufa mai ki he Hou'eiki M mipá. Ke nau lava 'o lau lelei, ke *gross reference*. Ko e me'a ko e Lao, ko e ngafa tefito ia 'o e tokotaha Fakafofongá 'i he Fale ko ení. 'Oku pau ke 'ai ke tonu, 'ai ke fakapotopoto, Sea. Kapau te mou me'a ki he kupu 5.2(b). pehe ni hono lau. "Ke fakangofua ke to'o koe'uhí ko e ngaahi taumu'a 'o e tukupau pa'anga h mai 'o e peseti 'e 200 'o e mahu'inga 'o ha 'inivesi kuo fakahoko ki ha sino takimamata, kuo tali 'e he Minisit , pea fakahoko lolotonga ha vaha'a taimi kuo tu'utu'uni 'e he Minisit . 'A ia ko e 'inivesi ko iá, 'oku tatau mo e pa'anga 'e 3 miliona pe lahi hake ai. 'Oku 'ikai ha lave hangatonu ia h , ko ha me'a kau ki he sipoti. Pea 'oku ou 'oatu 'eau e fehu'i ko ení, Sea, ki he Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Sea, ke u tokoni

Sea K miti Kakato : Ko e tokoni e.

M teni Tapueluelu : Kau 'oatu ai p e fehu'í, pea tokoni fakataha mai ai p , Sea.

Sea K miti Kakato : Me'a mai, 'oatu fakataha ai p e fehu'í, mo me'a mai ai p mo ho'o tokoní.

M teni Tapueluelu : Ko e fehu'i ki ai.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai 'Oku te'eki ai ke 'osi e ' fehu'í, Sea. Ko 'eku fie 'ai p ke fakam 'opo'opo 'a e ' fehu'i 'e 800 kuo 'osi 'omaf, 'Eiki Sea.

M teni Tapueluelu : 'Oku ou kole ki he Minisit , ke 'oua 'e ilifia he 'omai e fehu'i, he ko e kolé ke fakama'ala'ala.

Sea K miti Kakato : 'E Minisit , ki'i me'a hifo p ko e ' fehu'f eni 'oku ou hiki, te u 'oatu taha taha p 'eau ki he Feitu'u na.

M teni Tapueluelu : Ko e mo'oni, Sea, 'oku 'i ai e tokotaha he fonua ni 'oku faingata'a'ia 'ene pisinisi h telé, pea na'e kole ki he Pule'angá ha tokoni. Pea 'oku h mai e tokoni ko iá heni. Te ne 'omai ha silini ki he Pule'angá, pea h mai leva e langa hono h telé 'i he pa'anga ko ení, Lao ko ení.

'Eiki Tokoni Pal mia : Fakatonutonu atu, Sea.

Sea K miti Kakato : Fakatonutonu eni mei he Tokoni Pal mia.

'Eiki Tokoni Pal mia : Ko e Lao eni ki he me'a 'oku hoko he kaha'ú, 'oku 'ikai ko e kuo hilí, Sea. Ko e fakatonutonú ia, Sea.

M teni Tapueluelu : Sea, 'oku 'ikai ke lava ia 'o fakatonutonu ko hono 'uhingá, ko e Laó 'oku talamai.

'Eiki Tokoni Pal mia : Ko e fakatonutonu, ko e 'uhingá, kapau 'oku *refer* ia ki he me'a na'e hoko 'i he kuo hilí, 'oku 'i ai ha mo'ua he kuo hilí. 'Oku 'ikai ke kau ia mo e ha'u ha taha 'o kole mai ke u langa h tele, 'aki e fu'u 3 miliona, pea faka'at 'e he Minisit mo e Kapinetí, ke ne fai e ng ue ko iá, kae 'oange ha'ane *tax incentive*.

M teni Tapueluelu : F f ia Sea, e langa h tele, pea mo e fakalelei h tele. Konga p ia 'o e langa h telé. Ko e me'a ia 'oku fai ki ai e tokangá...

<006>

Taimi: 1210-1220

M teni Tapueluelu: ... fakama'ala'ala he lao Sea, pea ko e 'uhinga ia Sea 'a e kole ke 'omai ha faingam lie ke 'a e Hou'eiki M mipa 'o fakahoko honau fatongia ko e lau fakalelei e lao, Sea 'oku mau mo'ua ki he kakai ko 'oku mau hanga 'o fakafofonga'i ke mau malanga totonu mo lelei 'i he lao ko eni. He 'ikai ke 'omai p ke mau toki tangutu p heni 'o lau p heni pea paasi p heni.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Sea , ki'i tokoni atu

M teni Tapueluelu: Pea ko u tui 'oku fakapotopoto ke 'omai ha ki'i taimi Sea

Sea K miti Kakato: 'Eiki Minisit

‘Eiki Minisit T naki Pa’anga H Mai: Tapu mo e ‘Eiki Sea pea tapu mo e Hou’eiki M mipa K miti Kakato ‘Eiki Sea, ko u faka’apa’apa lahi ki he Fakafofonga ko eni, ko e tu’o 1 mano eni ‘eku tu’u hake ‘o fakamalanga’i ‘a e fo’i me’a ko ia, ‘osi mahino ‘Eiki Sea he ko e me’a ko eni ...te tau iku pe ‘o p loti ko e lelei fakalukufua e fo’i lao ko eni, ‘oku ‘ikai ke ‘ufi’ufikaua ia ‘Eiki Sea pea kapau ‘e ‘ave ke lau ki’i lao ko eni he kauleka kalasi 6 ako ‘a e Pule’anga mahino lelei ‘aupito.

Sea K miti Kakato: ‘Eiki Minisit me’a mai p he me’a, ‘oku ‘i ai ‘a e mo’oni ia ‘a Tongatapu 4, k ke me’a mai koe ‘o tifeni.

‘Eiki Minisit T naki Pa’anga H Mai: Tuku e mo’oni ia ‘Eiki Sea.

Lord Tu’ilakepa: Sea ki’i fakatonutonu Sea

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu

Lord Tu’ilakepa: ‘Oku ou kole atu au ki he Feitu’u na ke ke fakamaau ‘ata’at p , ‘oua te ke hanga ‘o tukuhifo ha M mipa he Fale ni he ‘oku ongo kotoa kia mautolu he ‘oku ou lave’i kapau ko u malanga ...he ko e tu’ofiha eni ho’o ‘ai pehe’i au, ‘ai p tukuange pe kau M mipa ke nau malanga

Sea K miti Kakato: ‘E ‘Eiki N pele, ko e ‘uhinga ‘eku lave ko ‘ene peh ka lau ‘e he kau leka, ‘oku ‘ikai ke ha tukuhifo ia? Me’a mai Minisit

Lord Tu’ilakepa: ‘Oku ‘i ai ho’o tu’utu’uni ‘Eiki Sea fakapotopoto ke ke ng ue’aki ho’o tu’utu’uni.

Sea K miti Kakato: ‘Eiki N pele me’a hifo ki lalo

Lord Tu’ilakepa: ‘Ikai te u tangutu au ‘o talangofua

Sea K miti Kakato: Me’a mai koe ‘Eiki Minisit

Lord Tu’ilakepa: Ka ke fakapotopoto p .

‘Eiki Minisit T naki Pa’anga H Mai: M 1 ‘Eiki Sea, ‘Eiki Sea ‘oku ou kole fakamolemole atu ki ho Fale ‘Eiki ni kapau ‘oku ‘i ai ha lea ‘oku t ki tu’a ‘Eiki Sea fakamolemole, ko e feinga p ‘a e motu’a ni ia ke ‘omi kotoa p ki he lotofale ko eni ke tatala ‘a e pulonga mo e mahamahalo, ‘ikai ke hang ko e fakahinohino ‘oku ou fai, ko e lao ko eni ko eni ko e taimi ‘e toki fakam nava’i ai ‘a e lao ko eni, he ko ‘ene toki kamata ia, pea kapau ‘e ‘ikai ke laum lie lelei ‘a e Fale ia ‘o tali ‘a e lao ko eni si’i faka’ofa ‘etau feinga ke langa sipoti, he ko e nofo ‘a e ngaahi sino ko eni ‘oku feongo’aki, ‘a e fie fai ha fe’au’auhi, ‘Eiki Sea ‘oku ke mea’i p ko e sipoti ...ko e 2020 ‘oku fai ki Siapani pea toki fai ‘a e ‘Olimipiki, fuoloa e lele ‘a Siapani ia e teuteu ki he 2020, pea ‘oku ‘i ai leva mo e ‘amanaki ki ha ola ‘oku fakafiefia. Ko e fokotu’utu’u ko eni ‘oku ‘omai ...

Vili Hingano: Sea ki’i fakatonutonu e Minisit ‘Eiki Sea

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu eni Minisit Ha'apai 12.

Fakatonutonu 'ikai fakafalala lava sipoti he fo'i lao lolotonga alea'i

Vili Hingano: Ko 'eku fakatonutonu Sea kapau he 'ikai ke *effective* e lao ia ko eni 'e lele lelei pe 'a e sipoti ia Sea, 'oku 'ikai ke tipeni 'a e hikihiki ia mo e volipolo mo e kakau mei he ki'i fo'i lao ko eni, ko e ki'i founa p eni ia 'etau t naki pa'anga Sea k ko e me'a 'oku ou kole atu he t pile ko eni 'a e kakai tuku mai ha ki'i taimi ke fai ha p ha sio ki he ki'i fo'i lao ko eni, mahu'inga 'aupito 'a e me'a 'oku fai mai ki ai 'a e feme'a'aki ia Sea k ko e me'a 'oku mau kole atu, k ko 'eku fakatonutonu atu 'oku 'ikai ke tipeni 'a e lava ia 'a e sipoti mei he ki'i fo'i lao ko eni.

Sea K miti Kakato: Ko e fakatonutonu eni Minisit me'a mai

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Sea tapu mo e 'Eiki Sea pea 'oku ou fakam l atu 'i he fakatonutonu ko eni 'Eiki Sea. 'Eiki Sea 'oku mea'i he Fale 'Eiki ni ko e me'a k toa p 'oku fai'aki 'a e pa'anga kuo pau ke fakamole 'a e pa'anga, kae langa ha ng ue he fonua ko eni, kuo mou peh ke tau sipoti ta'epa'anga 'o f f ai, fakamolemole 'Eiki Sea 'oua 'e ng ue'aki e fu'u fa'ahinga fakakaukau faka-Ha'apai ko eni 'Eiki Sea.

Sea K miti Kakato: 'Eiki Minisit , mo me'a ki lalo, me'a ki lalo 12. Hou'eiki ko 'ene 'ita p 'a e Fakamaau ia 'oku ta'ofi 'a e hopo ia, k ko 'eku kole atu Hou'eiki mou me'a lelei mai p , 'oku 'ikai ke 'uhinga e hiki hoto le'o 'o kita ke to e hiki ai 'a e m lohi mo e poini ho'o me'a, 'e kei tatau p , mou me'a mai, me'a mai Vava'u 15.

S miu Vaipulu: M l Sea, tapu mo e Feitu'u na Sea mo e Hou'eiki e K miti. 'Eiki Sea ko e ngaahi ta'u ko kuohili, ko e taimi 'oku fai mai ai ha fa'ahinga fakataha ki he fonua ni, kuo pau leva ke fanongonongo mai 'e he Pule'anga ki ha taha te ne ma'u mai ha me'alele he kalasi ko 'e fiema'u ke fai'aki e ng ue ke ne *order* mai...pea na'e filifili pehe'i p , koe'uh ko e taimi 'o e 'aho ko ia Sea na'e kei vaivai 'a e ivi 'o e Pule'anga. 'I he 'aho ni 'i he lao ko eni Sea na'a ku kole atu ke toloi, pea 'ikai ko ke tali 'e he k miti, pea na'a ku lau fakavave p 'a e me'a, mahino 'aupito p 'a e taumu'a 'o e lao ko eni, hang ko ia ne u 'osi lave ki ai 'oku fakangatangata p 'a e taimi 'o e lao ko eni ...ko hai ha taha 'oku 'i ai ha'ane pa'anga 'e fie tu'u hake 'o lue mai 'o foaki mai, Tonga 'oatu ma'amoutolu fai'aki ha'amou fa'iteliha. Sea, tonu ke sivi 'a e tokotaha ia ko eni...

M teni Tapueluelu: Sea ki'i fakatonutonu atu, Na'e toki tuku mai p e fakamatala mei he Pule'anga ...na'e 'omai 'a e 34 miliona mei Papua Niukini. Koi a? ko e fakamatala ia na'e 'omai Sea.

'Eiki Tokoni Pal mia: Fakatonutonu Sea

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu

'Eiki Tokoni Pal mia: Na'e 'ikai ha fakamatala peh mei he Pule'anga Sea, ko e fakatonutonu ia Sea.

Sea K miti Kakato: Tali ia

S miu Vaipulu: Sea ka u hoko atu au Sea

Lord Tu’i’ fitu: Ko e ‘uhinga ia ‘eku tokoni ‘anenai, fai ha ng ue ‘a e Minisit he ‘oku ‘ikai ha pa’anga ‘a e fonuá ki he sipoti, ke tokoni mai ki he sipoti he ‘oku tuai mai ‘a Papua Niukini ko ia p Sea.

Sea K miti Kakato: M 1 me’a mai koe Vava’u 15

Taukave ‘i ai me’asivi ke sivi’aki faifatongia Minisita

S miu Vaipulu: Hang ko e me’a ko ‘a e N pele ko Fika 2 ‘o Ha’apai, to e mole e fakakaukau ‘Eiki Sea he toutou tu’u hake, k ko hono mo’oni ‘Eiki Sea mahino ‘oku tau fiema’u tau loto kotoa ‘a e Fale ni ke fakahoko ‘a e sipoti, ko e tuku mai eni ‘a e founa te tau lava ai, taha eni ‘o e ngaahi founa te tau lava ‘o fakahoko’aki ‘a ‘etau faka’amu, kapau te tau nofo ‘o feta’efalala’aki ki h mo ‘Eiki Sea ‘ikai ke lava ha ng ue ia, ‘e tu’uma’u hang ha pelepela vilo ha me’alele ha pelepela Sea ‘ikai nga’unu ‘a e saliate ‘o taimi, ke tau nga’unu he kuo vave ‘a e taimi ‘o e sipoti, ko eni ‘Eiki Sea ‘oku ‘i ai p ‘a e me’asivi ‘o e lao ni, ‘oku ‘asi ia ‘i he kupu 6 ‘Eiki Sea kuo pau ke l pooti ‘e he ‘ofisa pule ng ue ‘o e potung ue ki he Minisit ‘a hono lelei mo hono nunu’a kovi ‘o kapau ‘e to’o ‘a e me’a ko eni.

‘A ia ‘oku ‘osi ‘i ai p ‘a e me’asivi ia ‘a e lao ‘iate ia p , he ‘ikai ke fai’aki p ‘a e loto ‘o e taha ‘o e Minisit kuo pau te ne fa’u ‘a e tu’utu’uni ‘i he loto ki ai ‘a e Kapineti, ‘oku ‘ikai ke fa’u tu’utu’uni tokotaha p ‘a e Minisit ia, ‘a ia...

Vili Hingano: Sea ko e me’a ia ko na’a ku kole atu ‘anenai ke t naki atu e Kapineti ki he tafa’aki ‘e taha

Sea K miti Kakato: ‘e 12 ko ho’o tokoni p ko ho’o fakatonutonu

Vili Hingano: ‘Ikai ko ‘eku pou pou ‘a’aku ki he ng ue

Sea K miti Kakato: ‘Oku tali ia ‘e 15

Vili Hingano: Ko e me’a ia na’a ku fokotu’u atu ‘anenai, t naki atu ‘a e Kapineti ke ‘oua ‘e faitu’utu’uni tokotaha ‘a e Minisit .

Sea K miti Kakato: ‘Oku ke tali ‘a e tokoni ko eni?

S miu Vaipulu: Sai p Sea ke

Vili Hingano: Ko e pou pou p ki he’etau ng ue Sea

Sea K miti Kakato: Me’a mai koe he ko ena ‘oku tali ho tokoni

Fokotu’u ke tali Lao monu’ia he tukupau ki he sipoti

S miu Vaipulu: Kei fai mai ‘a e tokoni, k ko e me’a ko ‘oku mahino ‘Eiki Sea ‘oku ‘i ai mo e me’asivi ‘o e ng ue ko ‘a e Minisit ‘e fai, me’asivi ko ia ‘oku ‘i he Fale ni ia, ka te tau puke ‘a e fakalalaka, ‘oku ‘i ai ‘a e lao, kapau ‘oku fai ha sivi ai ‘a e lao ko ia, kapau ‘oku ‘ikai ke

ng ue fakatatau hono fatongia ki he lao, ko e me'asivi Sea, 'i he'ene peh 'oku ou kole atu tukuange kapau 'oku ta'efalala au ki he Minisit , p te u ta'efalala ki he CEO, sio au ki he fakalukufua ko 'a e fonua ko e h e ...

<007>

Taimi: 1220-1230

S miu Vaipulu: ...fakalukufua 'e lelei kia Sione, mo T vita mo Mele, 'oku 'ikai ke 'i heni. Ko u tui te tau lava leva 'o sivi'aki ia 'etau ng ué, ko 'etau sio ki he fakal kufua. 'Oua te tau sio ki ha tokotaha, mei ha sino taautaha, tau vaka'i'i'aki 'a e fakat t 'at ange ke tau sio ki ai Eiki Sea. 'I he'ene peh , Sea fokotu'u atu 'e au 'e he motu'a ni, ke tau tali mu'a 'a e Lao ko ení 'i he 'aho ni, koe'uhi kae hoko atu 'a e ng ue mo e fatongia ki he fonuá Sea. M l Sea.

Sea K miti Kakato: M l .

M teni Tapueluelu: Ka u faka'osi atu au.

Sea K miti Kakato: Me'a mai Tongatapu 4.

'Ikai pou pou ki he Lao monu'ia tukuhau he sipoti

M teni Tapueluelu : Sea, tapu mo e Feitu'u na Sea, mo e Hou'eiki K miti Kakató, 'oku ou lave'i p Sea 'oku 'api'api 'a e taimi 'o e Hou'eiki K miti Kakató ka ko e kaveinga ko eni 'oku mafatukituki Eiki Sea. Ko hono 'uhingá 'oku ou faka'amu p ke ma'a 'a e konis nisi 'o e motu'a ni. 'Oku ou fiema'u p 'e au ke fakah atu Sea, 'i he loto faka'apa'apa mo'oni, he 'ikai ke u pouou ki he Lao ko eni. Pea 'oku ou tui Sea, 'oku 'ikai fakapotopoto ke fakam lohi'i kimautolu ke mau p loti vave 'i he 'aho ni, he toki tufa mai p ko eni 'a e Lao. 'Oku 'ikai ke u tui ko ha founda ia 'oku fakapotopoto Sea. 'Oku lahi 'aupito 'a e ngaahi fakamatala 'oku ou ma'u. Ko e fokoutua 'a e motu'á hení, 'oku ha'u tavale 'a e fakamatalá 'i he'eku telefoní, mei he feitu'u kehekehe. Pea 'oku ou tui, ko hono 'ohofi fefeka mai 'e he Pule'angá 'a e Lao ko ení 'oku 'i ai hono 'uhinga. 'Oku ou faka'amu p Sea...

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Sea, ki'i fie tokoni p ki he Fakafofongá, kapau 'e laum lie lelei p .

M teni Tapueluelu: Ka u faka'osi atu au Sea, ke tokoni fakataha mai p , ka u fakama'opo'opo atu au ia.

Sea K miti Kakato: Me'a faka'osi mai koe.

M teni Tapueluelu: Ka u fakama'opo'opo atu au Sea. Ko u faka'amu p ko e Lao ko ení, na'e tali ko 'e he Kapinetí, na'e kakato 'a e Kapinetí heni kau ai 'a e Pal miá mo e Minisit Pa'anga. 'Oku ou faka'amu p Sea na'a nau femahino'aki kakato. He 'oku 'ikai ke u tui 'oku totonu ke 'osi hono paasi fakam lohi'i "a e Lao ko ení, pea tau toki sio fakaholomui ki mui, pea tau toki tuhu takai holo. Ko eni p 'a e m meniti 'oku 'omai ke fai ki ai 'a e síó he taimi ni.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Fakatoutonu Sea.

Sea K miti Kakato: Me'a mai fakatonutonu.

Fakama'ala'ala he halanga fakapaasi Kapineti ha Lao

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Fakatonutonu 'Eiki Sea, ke mea'i p 'e he Fakafofongá ko e hala fononga ko ia ki he Laó, 'oku fokotu'u p 'e au he Potung ué 'ave ki he Kapinetí, mea'i 'e he 'Eiki Pal miá mo me'a 'o tali 'e he Kapineti. Fakafoki mei ai ki he Potung ue Laó, lava 'a e ng ue ko iá, fakafoki mai ki he K miti Lao 'a e Kapinetí, 'osi, to e fakah ki he Kapinetí, pea ko 'ene maau ko iá, ko e 'uhinga ia 'oku 'i he Fale ai ko eni. Kuo 'osi maau ia 'Eiki Sea. Ko e fai tu'utu'uni faka'osí ia.

Sea K miti Kakato: Tali ia.

Taukave'i 'ikai fakapotopoto ke fakamalohia kau Memipa ke fakapaasi e lao

M teni Tapueluelu: 'Oku sai Sea ka u faka'osi atu au Sea. Kakato ha Lao 'i he founga fakalaó Sea ka 'oku 'ikai ke sai 'e 'ikai p ke sai ia. Ko e me'a ia ko 'oku tali ai ke lilitiliu 'a e Laó, ko hono 'uhingá he 'oku 'ikai ke 'i ai ha Lao ia 'e haohaoa. Ko e 'uhinga ia 'oku fai ai 'a e kole, ke 'omai ha taimi, ke mau 'o lau 'a e Lao ko ení, ki ha *cross reference* ki he ' Lao kehe 'oku lave ki ai 'a e Lao ko eni. 'Oku 'ikai ke fakapotopoto Sea ke 'omai ke fakam lohi'i p mautolu he m meniti p eni 'e fiha. 'Oku 'i ai ha Lao peh he fonua ni? Na'e tonu ke tufa mai eni he uike kuo 'osí, kae toki tufa mai p 'anenai ni, lau m m niti p pea 'ai leva ke mau p loti ki ai, lolotonga ko iá, 'oku lahi 'a e ngaahi me'a ke fehu'ia. 'Oku 'ikai ke u tui ko ha founga ia 'oku fakapotopoto Sea. Ko e Pule'anga ko ení, 'oku ne taumu'a ng ue'aki 'a e me'a ko e pule lelei. T mama'o 'aupito 'a e fo'i fakam lohi ia ko ení mei he pule lelei Sea. 'Oku mau fokotu'u atu ke 'omai ha taimi ke mau 'o lau. He 'ikai ke toloi ia m hina 'e taha. Ko e 'osi p 'a e ng ue ko , he 'oku tu'utu'uní, ko e 'aho p 'e 5 kuo pau ke p loti'i a e *vote of no confidence* foki mai 'a e Lao ko ení Sea. 'E lahi ange 'a e maumaú, ka fakam lohi'i he taimi ni, 'oku 'ikai ke kakato 'emau input atu Sea.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Fakatonutonu 'Eiki Sea.

M teni Tapueluelu: Lahi ange e maumau ia ai Sea.

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu Minisit T naki Pa'anga.

M teni Tapueluelu: Ka u tali'i faka'angataha atu Sea.

Sea K miti Kakato: Fakatonutonu.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Tapu pea mo e 'Eiki Seá pea tapu pea mo e Hou'eiki 'o e Fale ni. 'Eiki Sea, ko e fu'u fa'ahinga tukuaki'i fakan fala ko eni 'o peh , 'oku lahi 'a e maumaú mo e molé 'Eiki Sea, pea 'oku ma'u mo e ngaahi fakamatala 'Eiki Sea 'oku 'omai. Sea, ko u kole atu ke fakapotopoto p mu'a hotau Fale ni. Ko e laum lie ko 'oku fai'akí, pea kapau 'oku 'i ai ha fakamatala peh 'oku ma'u 'e he Fakafofongá, 'omai ke me'a ki ai 'a e Hou'eiki, na'a 'oku 'i ai ha kau m fia ia 'oku ne .. Hala'ata'at 'Eiki Sea. Ko e laum lie 'o e Lao ko eni...

Sea K miti Kakato: Ko e fakatonutonu eni Minisit , me'a ki lalo Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: 'Eiki Sea kuo mahino 'a e me'a 'oku tokanga ki ai 'a e Fakafofonga.

M teni Tapueluelu: Ko e fakatonutonu, ko e tu'utu'uní Sea, kuopau ke fakahoko 'a e fakatonutonu.

Sea K miti Kakato: 'Eiki Minisit , ko 'eku feinga eni ke maau mai 'a e me'a hotau Hou'eiki, pea 'osi pea toki fai ho loto. 'Oku hang 'oku ke hanga 'e koe ...

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: 'Eiki Sea, ko e me'a tatau p eni 'oku ne toutou 'ohake. Ko e tu'o valungeau eni 'Eiki Sea, mole 'a e taimi e Fale...

Sea K miti Kakato: Me'a ki lalo Minisit . Me'a ki lalo.

M teni Tapueluelu: M l Sea. Ko e fakatonutonu Sea, ko e fakapotopotó ke ng ue'aki 'a e leá ke fakapotopoto he Fale ko eni. Ko e kamata ia Hou'eiki'o e 'uluaki fakapotopotó Sea. Ko e lea ko ia na'e fakahoko maí Sea 'oku 'ikai ke u tui au 'oku fakapotopoto ke fakahoko heni. Pea ko e me'a mo'oni eni 'oku ou fakahoko atu. Ki'i mokomoko p Hou'eiki Minisit , 'e 'ikai lava liliu homau lotó 'o mautolu he founa ko iá Sea. M l Sea.

Sea K miti Kakato: 'E Tongatapu 2 na'a ke to e fie me'a mai? 'E Vava'u Fika 2.

Lord Tu'ilakepa: Ko e anga foki 'etau ng ue ni 'oku 'osi 'i ai foki 'a e Lao 'oku 'omai p ia ko e Lao fakavavevave 'Eiki Sea 'oku 'asi p ia he 'etau Tohi Tu'utu'uni. 'Oku 'ikai ke 'i ai ha me'a ia, pea fakamolemole p 'a e Fika 4. Ko au 'oku 'osi mahino kia au 'a e Lao ia. Ko u fakaongoongo atu ki ho'o mahinó ka tau p loti 'Eiki Sea. 'Oku ou fokotu'u atu.

Sea K miti Kakato: M l . Me'a mai Vava'u 16. Ha'u ha, me'a mai 'a ha fefine ke fakamokomoko 'a e ngaahi tamai.

'Akosita Lavulavu: Tapu ki he Feitu'u na 'Eiki Sea, peh foki 'a e fakatapu ki he Tokoni Pal mia mo e Hou'eiki Kapinetí, fakatapu heni ki he Hou'eiki N pelé, peh 'a e fakatapu ki he Hou'eiki Fakafofonga 'o e Kakai. 'Eiki Sea, ko u fie talaatu p , te u pou pou'i 'a e fo'i Lao ko ení Sea, kapau 'e fakapapau'i mai 'e he 'Eiki Minisit , pea mo e Pule'angá 'e fai ha sipoti ki Vava'u Sea. Ko e 'uhingá 'e langa ai 'a Vava'u, *you know infrastructure* 'e langa mo e ngaahi h tele mo e h fua. Ko ia ai Sea, kapau te nau fakapapau'i mai, 'e fai 'a e sipotí, ha fa'ahinga sipoti p , pe ko e 'a'alo p ko e h , te u pou pou'i 'a e fo'i Lao ko eni. M l .

Sea K miti Kakato: Me'a mai 'Eiki Minisit T naki Pa'anga. Ko ho'o me'a faka'osí p eni pea ..

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai: Tapu pea mo e 'Eiki Sea, pea 'oku ou kole ke u fakatapu ki he Hou'eiki M mipa kakato 'o e Fale. Sea, 'oku ou 'uluaki kole fakamolemole atu p 'Eiki Sea kapau 'oku 'i ai ha taimi 'oku ki'i hoha'a ai 'a e le'o 'o e motu'a ni 'Eiki Sea, ka 'oku ou lave'i

p 'Eiki Sea ko e 'uhingá ko e taimi. 'Oku 'i ai mo e ngaahi ngafa fatongia 'o e Hou'eiki M mipá 'oku hanga mei mu'a. Ko e me'a ko ia na'e ki'i tokanga ki ai 'a e Fakafofonga Vava'ú, ko u fiu he feinga ke faka'ilonga atu ki he Tokoni Pal miá, he ko ia 'oku pule ki he ngaahi feitu'u ko ia 'oku fai ki ai 'a e sipoti. Feinga atu au, pea 'ikai ke tokanga mai ia. Ko u faka'amu p Fakafofonga 'oku 'i ai ha'aku mafai kau fai tu'utu'uni ...

Fe'ao Vakati : Sea, ko 'eku fakatonutonu p ki he me'a 'a e Minisit ki he pule ko ia ki he ' me'a sipoti. Ko e sipoti foki eni ia 'a e *TASANOC* 'e Sea, pea 'oku 'i ai 'a e K miti ia 'oku nau fokotu'utu'u 'a e 'u *event* ko eni, Ke toki fai ha sio ki ai pea mo Vava'u 16, na'a lava mo ha ki'i sipoti ia ki Niua.

Sea K miti Kakato: 'A ia te tau toloi ki ai 'i he'etau p loti? . Me'a mai Tokoni Pal mia.

'Eiki Tokoni Pal mia: Sea, hang ko e me'a 'a e Fakafofonga mei Niua. Te mau fakahoko p 'a e kole 'a e Fakafofonga Vava'u 16, ki he K miti ko ia 'oku nau *organize*. Ko mautolu ia ko e si'i langa fale p , mo e teuteu'i p 'a e me'a ke fai ai 'a e lele 'a e f naú, kae fakahoko p ki ai 'o kole ki ai na'a lava faingam lie ha ki'i me'a ki Vava'u. M l Sea.

Sea K miti Kakato: M l . 'Oku ke fiem lie Vava'u 16 ?

'Akosita Lavulavu: M l Sea, 'oku te'eki ai p ke u fu'u fiem lie Sea. Kole atu p Sea, ke 'omai ha tali fakafiemalie Sea, ke fiem lie ki ai 'a e kakai 'o Vava'u. Ka 'ikai Sea, pea toloi atu ai p tau toki alea'i ha 'osi ha m hina 'e fiha, he ko ena 'oku 'ikai ke nau 'omai ha tali fakafiem lie. M l .

Sea K miti Kakato: 'Oku sai, Hou'eiki, kuo tau fe'unga, ka tau p loti.

Lord Fusitu'a: Sea k taki ko e ki'i me'a faka'osi p , te ke laum lie lelei ki ai?

Sea K miti Kakato: Me'a mai koe N pele.

Monomono ki he Kupu 3 & 6 Lao Monu'ia tukuhau ki he sipoti

Lord Fusitu'a: 'Oku ou faka'apa'apa'i 'a e fakatokanga 'a e Fika 4, pea 'oku ou to e faka'apa'apa'i 'a e fiema'u ki he fonuá 'a e 'inivesi. 'A ia ko e fokotu'u atu Sea, ko e me'asivi ko ia he Kupu 6, ko e Kupu 6 kupu si'i 2, 'oku 'a e Minisit p ia, ke ne fakahoko 'e ia 'a e ngaahi me'asivi ko ia. F f mu'a ke fakakau atu 'a Kapineti ki ai, "'i he loto ki ai 'a e Kapineti.'" 'A e ngaahi founa ng ue ko ia 'e fokotu'u'aki 'a e sivi ko ia. Pea 'i he Kupu 3 kupu si'i (1) ko e taimi ko ia 'oku fehanganagai ai 'a e Lao ni, mo ha to e Lao kehe, "'e tu'u pau 'a e Lao ia ko ení," ki he tu'unga ko 'o 'ena fehanganagai, kapau 'e fakakau atu ia 'i he fo'i kupu ko iá k taki Sea. 'Oku ou tui 'e fiem lie 'a e Fika 4, pea fakahoko atu ai p , ke u pou pou atu ki he kole sipoti ko ia ki Niua ko na'e fakahoko mai 'e he Fika 17. M l Sea.

Sea K miti Kakato: M l . Me'a mai Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: M l 'e Sea, pea 'oku ou h fanga atu p he fakatapú 'Eiki Sea, ko u tui ko e ki'i fakahoha'a faka'osi p eni 'a e motu'a ni, pea toki fai 'a e tu'utu'uni 'a e Falé 'Eiki Sea. Ko e kongá ko eni ki he ...

<008>

Taimi: 1230-1240

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: ... he ko e, kongá foki eni ki he faka'ai'ai ko 'a e ... 'o e kau langa, langa fakalalaka ko u tui 'e 'inasi 'a Vava'u ai ... 'i ai ha ngaahi kautaha 'oku nau si'i mai 'o langa 'i Vava'u ha ngaahi h tele.

Sea K miti Kakato: M l .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: He ko Vava'u foki ia 'oku hang ko *Waikiki* he'etau tu'u fakatakimamata.

Sea K miti Kakato: 'Oua!

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Ko e ... Ko u tui kapau 'e lelei ange 'a e folau vakapuna mo e ...

Lord Tu'ilakepa: Sea, fakatonutonu atu e Minisit . Hang ko *Hawaii*, 'oua te ke 'ai 'a *Waikiki*, ko *Waikiki* 'oku 'osi mea'i ia he ni'ihl tokolahi heni. Hang ko *Hawaii*.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Fakamolemole atu hang ko *Hawaii* 'Eiki Sea. Pea hang ko e me'a ko eni 'a e Fakafofonga ko eni mei Vava'u.

'Akosita Lavulavu: Sea fakatonutonu. 'Eiki Sea fakamolemole 'e anga f f ke langa ha'amau h tele 'i Vava'u kapau 'oku 'ikai ke fai ha sipoti 'i Vava'u?

Sea K miti Kakato: Ko e ... Ko 'etau luelue atu p eni 'uluaki langa e h tele pea 'alu atu ai p mo e sipoti. Me'a mai koe Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Pea 'oku ou fakam l atu heni ki he 'Eiki Minisit Lao M l l 'i he'ene fakamaama 'e ia 'a e ki'i lao ko eni 'Eiki Sea. 'Oku 'osi 'i ai p e ngaahi me'a sivi kotoa p 'oku fakah ki he lao.

Lord Tu'ilakepa: 'Eiki Minisit , 'e Sea, 'e sai p ke u ... ki'i fehu'i p ki he Feitu'u na, hang kiate au 'oku 'omai e fakakaukau ko 'a e Fakafofonga Fika 16, kapau 'oku 'ikai ke fai e sipoti, te mau kei lave p 'a Ha'apai, Niua katok toa mautolu 'i he kole ka 'i ai ha ngaahi langa h tele? Ke fai kia mautolu ko eni 'a e ngaahi feitu'u ko eni? Kapau he 'ikai ke fai ha sipoti ki ai?

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Ko ia.

Lord Tu'ilakepa: 'A ia ko e lao p 'oku fakalukufua ki Tonga ni k toa?

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Ko ia. Ko ia 'Eiki Sea.

Lord Tu'ilakepa: *Okay*, pou pou atu au Sea. Pou pou.

Sea K miti Kakato: M l .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Pea 'oku 'i ai p 'a e 'amanaki ia 'a e Pule'anga na'e 'osi fai p e talanoa ki ai 'Eiki Sea ko 'ene a'u ko 'o a'u ko ki he 2020, 'e fakapekia k toa e ' konga ko eni ki he Lao ia e Sipoti ka ko e konga ko ki hono faka'ai'ai ko 'o e langa h tele mo e takimamata, 'e toki 'ave ia 'o fakataha'i ki he lao 'oku fakaangaanga mai 'a e Potung ue *Labour and Commerce*, he 'oku fie ma'u ia he fonua ni 'a e langa fakalalakala 'Eiki Sea. Ka u foki mai p mu'a ki he'eku, ki he kupu'i lao 'Eiki Sea. Pea ko e s niti ko 'oku ma'u mai mei ai, ko e taha e fie ma'u ko 'oku fiema'u ia kuo pau ke teuteu 'a e fakamatala pa'anga ia 'e he sino ko ia pea ' tita'i pea fakah mai ki he Potung ue ke vakai'i. Pea 'oku vakai'i faka'aho p 'eni ia mo fakam hina mo fakata'u. 'A ia ko e me'a sivi ia ko 'oku fakah ko ki ai. Pea hang ko 'oku mou mea'i 'e Hou'eiki 'oku 'ikai ke fu'u longomo'ui f f 'a 'etau ki'i *private sector* 'atautolu. Tau fiefia kapau 'e 'i ai ha ki'i toko 10, kuo nau tokoni mai ke 'omai ha taha miliona ke tokoni'i 'aki e ngaahi sino sipoti kehekehe tautautefito ki he suto pea mo e 'amatua.

Sea K miti Kakato: Minisit .

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: Mo e fuhu. Ka ko hono fakak toa 'Eiki Sea te u fakafofonga'i atu ai p e fakam l pea mei he Pule'anga he laum lie lelei 'a e Fale ni 'o tali e kupu'i lao ko eni. M l 'aupito.

Sea K miti Kakato: M l . Hou'eiki, te ta u ...

M teni Tapueluelu: Sea fakamolemole. Lava ke u ki'i fakama'ala'ala ... taha p Sea? Pea ko eni ia 'e fai e p loti ia 'e he Feitu'u na ...

Sea K miti Kakato: Me'a mai ...

M teni Tapueluelu: Ke fakamalanga mai ang p ko e mo'oni ko 'ene fakamatala, kapau 'e 'ikai ke fai ha sipoti ia ki Ha'apai mo Vava'u 'oku kei 'at p ia ke *apply* ki ai e fo'i lao ko eni, ko ia? Ko 'ene me'a ia Sea?

Sea K miti Kakato: Ko ia. Ko e lao 'a m mani.

'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai: 'Eiki Sea 'oku ou 'amanaki p au 'oku mea'i p ia he Fakafofonga, 'oku 'ikai ke 'i ai ha lao ia ko e Lao 'a Vava'u mo Ha'apai, ko e Lao 'a Tonga.

Sea K miti Kakato: Pou pou.

Taukave ‘oku fakataumu’a e lao ki he langa ni’ihi mei muli

M teni Tapueluelu: Ko e me’a ia ‘oku ou ‘uhinga atu ai Sea ‘oku ‘ikai ko ha Lao eni ia ki he Sipoti, ko e taumu’a eni ia ki he langa ‘a e ni’ihi mei muli. Pea ko e ‘uhinga ia nau kole atu ai ke ‘omai e lao ke fai ha vakai ki ai.

Sea K miti Kakato: M l .

M teni Tapueluelu: ‘Oku ‘osi hala e laum lie ia ‘oku ‘omai ‘aki e lao ko eni Sea, me’a kehe ia na’e ‘omai ai. Pea ‘oku ‘ilo p ‘e he Minisit .

Sea K miti Kakato: Tau, me’a ki lalo Minisit ka tau p loti.

‘Eiki Minisit T naki Pa’anga H Mai: M l .

Sea K miti Kakato: Kalake, tau, ko ‘etau p loti ke ... ‘I he fokotu’u ko ‘a Tongatapu 4 ke toloi ‘a e lao p ko ‘etau hoko atu hang ko e me’a ko eni ‘oku mou me’a ki ai.

Vili Hingano: Sea ko e fakapaasi p e lao p koe ta’epaasi. Tau p loti p .

Sea K miti Kakato: P loti ...

Vili Hingano: Ko e fakatonutonu ena Sea ke “t naki atu ko ‘i he Kapineti.”

‘Ikai tali p loti’i fokotu’u ke toloi e lao monu’ia tukupau ki he sipoti

Sea K miti Kakato: ‘Oku ou lave’i ‘e he motu’a ni. Ko e ... Ko kimoutolu ‘oku loto ke tau toloi e lao ni, fakah mai hiki hake ho’omou nima ki ‘olunga.

Kalake T pile: Sea ‘oku loto ki ai ‘a M teni Tapueluelu, Vili Manu’opangai Faka’osiula Hingano, ‘Eiki N pele Tu’ivakan . Loto ki ai e toko 3.

Sea K miti Kakato: Ko ia ‘oku ‘ikai ke ... ‘ikai ke ... ‘Ikai ke ‘i ai ha fakah loto ki ai, fakah mai. ‘Oku ‘ikai ke ke ...

Kalake T pile: Fakatonutonu atu Sea ko ...N pele Tu’i’ fitu

Lord Tu’i’ fitu: Sea fakatonutonu atu ‘oku ‘ikai ko Tu’ivakan ko Tu’i’ fitu na’e hiki ke toloi. M l Sea.

Sea K miti Kakato: M l . Loto ke hoko atu, fakah mai hiki hake ho’omou nima ki ‘olunga.

Kalake T pile: ‘Ikai ke loto ki ai ‘a S miu Kuita Vaipulu ...

Sea K miti Kakato: K taki Kalake, ko kimoutolu 'oku loto ke tau tali e fo'i lao ko eni mo hono ngaahi fakatonutonu ... 'Oku 'i ai e ngaahi fakatonutonu ko eni 'a na'e t naki mai ke kau ... 'E N pele Niua "ke kau pea mo e Kapineti."

Lord Tu'ilakepa: Sea fakamolemole atu, 'osi mahino mai 'oku, ko e ni'ihiko 'oku 'ikai ke loto ke toloi ...

Sea K miti Kakato: Ko ia.

P loti'i 'o tali 'oua toloi alea'i fo'i Lao ki he Sipoti

Lord Tu'ilakepa: Ko e fokotu'u fika 4. Fokotu'u mai leva ko hai 'ia moutolu 'oku 'ikai ke loto ke toloi pea tau hiki nima kae toki 'ai mo e t naki ko ena 'oku ke me'a ki ai.

Sea K miti Kakato: Okay. Ko moutolu 'oku 'ikai ke ... 'Oku mou ... 'Ikai ke loto ke toloi e fo'i lao ni pea fakah mai.

Kalake T pile: 'Ikai ke loto ki ai 'a S miu Kuita Vaipulu, Sosefo Fe'aomoeata Vakata, 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa. Loto ki ai e toko 10.

P loti'i 'o tali ngaahi fakatonutonu ki he Lao Mon 'ia Tukahau ki he sipoti

Sea K miti Kakato: M 1 . Hou'eiki ko kimoutolu 'oku laum lie ke tali e ... 'a e lao ni mo hono ngaahi fakatonutonu, ko e fakatonutonu 'a ena 'oku h 'i he peesi ... Konga ko ko e lao ni ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao 'a ia 'oku tohi'i tu'o ua ke fakatonutonu ke to'o e fo'i konga ko ia ki ha Lao, Tu'utu'uni. Pea mo e fakatonutonu ko eni na'e 'omai he N pele Niua, Kupu 6 Kupu si'i (2) "ke t naki ki ai e Kapineti."

Ko kimoutolu 'oku laum lie ki he fakatonutonu ko eni ... K taki Hou'eiki to e me'a hifo ki he peesi 6 'oku to e 'i ai mo e ki'i fakatonutonu ai ... 'A ia ko e faka-Tonga ia e fo'i lea ko ena ko e *in-kind*, mahu'inga tatau mo ia p koloa, ke liliu ki he koloa. Ko kimoutolu 'oku laum lie lelei ki he lao ko eni fakataha mo e ngaahi fakatonutonu, fakah mai 'aki e hiki hake ho'omou nima ki 'olunga.

Kalake T pile: Sea loto ki ai 'a S miu Kuita Vaipulu, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakata, 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa. Sea loto ki ai e toko 12.

Sea K miti Kakato: Ko kimoutolu 'oku 'ikai ke loto ki ai, fakah mai.

Kalake T pile: 'Ikai ke loto ki ai M teni Tapueluelu, Vili Manu'opangai Faka'osiula Hingano, 'Eiki N pele Tu'i' fitu, 'Eiki N pele Tu'ivakan . 'Ikai ke loto ki ai e toko 4.

Sea K miti Kakato: Hou'eiki, m l kuo lava e ... Minisit 'oku to e 'i ai ha me'a 'oku ke me'a ki ai Minisit T naki Pa'anga? Eiki Tokoni Pal mia?

'Eiki Tokoni Pal mia: Tapu mo e Feitu'u na Sea. Fakafofonga'i atu p e Pule'anga e fakam l atu ki he Hou'eiki M mipa hono ... K miti Kakato hono tali ko eni e ki'i lao. Pea fakatauange p tau hokohoko lelei atu ai p e feng ue'aki ko e 'uhinga p ki he lelei fakalukufua pea mo to'o atu ha ngaahi me'a 'oku te'eki ke fu'u mahino he lao ko eni Sea ka ko e fakam l atu p Sea.

Sea K miti Kakato: Hou'eiki fakam l atu he lava 'etau ng ue mou me'a hake ta u liliu 'o **Fale Alea.**

Formatted: Font: Font color: Auto

(Pea na'e liliu 'o Fale Alea pea me'a hake ai p 'a e 'Eiki Sea 'o e Fale Alea, Lord Tu'ivakan ki hono me'a'anga)

L pooti ki he ng ue kuo lava he Komiti Kakato

Veivosa Taka: Tapu pea mo e Sea 'o e Fale Alea peh ki he Hou'eiki e Fale ni, 'Eiki Sea, ko e ng ue eni kuo lava mei he K miti Kakato ke fakahoko atu ki he Feitu'u na 'a e ngaahi lao pea peh foki ki he ngaahi tu'utu'uni. Ko e Lao Fakaangaanga ki he Mon 'ia Tukuhau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2017/2019, kuo tali pea mo hono ngaahi fakatonutonu pea mo e 'A'ahi Fale Alea Ha'apai 12 kuo tali. 'Eiki Sea ko e ng ue kuo lava mei he K miti Kakato 'oku fakahoko atu ki he Feitu'u na pea 'oku fokotu'u atu, m l .

'Eiki Sea: M l 'aupito Sea 'o e K miti Kakato. Ko ia 'oku ke loto ke tau tali 'a e L pooti e V henga Fili Ha'apai 12, k taki 'o hiki ho nima.

Fokotu'u fai ng ue fakavavevave Pule'anga ki he ngaahi fiema'u vivili Ha'apai 12 & 13

Lord Tu'ilakepa: Sea, ki'i fakamolemole p , ko au, nau loto p au ke u toki 'ohake heni 'oku 'ikai ko ha ... Ko u fokotu'u atu mu'a 'a e 'A'ahi Fale Alea 'a Ha'apai ...

<009>

Taimi: 1240–1250

Lord Tu'ilakepa: ... ko e toki me'a makehe ia he Falé. Ko u fokotu'u atu Sea, ke tali mu'a ko e fokotu'u ke fai ha ng ue fakavavevave 'a e Pule'angá,... 12 mo e 13 Sea ki he fokotu'u ko ia. 'Eiki Sea 'oku ou fokotu'u atu ki he Feitu'u na ke tali fakataha mo e ng ue 'a e Pule'angá ki he ngaahi fokotu'u mahu'inga fakavavevave ko ia 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: Ko ia. 'Uhinga p foki ko e ngaahi l pooti kotoa p foki 'oku tuku atu ki he Pule'angá.

Lord Tu'i' fitu: Mo Vava'u foki Sea. M l .

Fe'ao Vakata : Mo Niua foki Sea.

Eiki Tokoni Pal mia: Hang 'oku ke mea'i p Sea 'oku 'osi 'i ai p ki'i patiseti mo e me'a ke fakangata p ng ue 'a e Pule'angá. Tuku mai p ngaahi l pooti hang ko e angamahení mau feng ue'aki mo e Kau Fakafofonga. Ko e faka'amú ia ke lava kotoa e fiema'ú Sea ka 'oku 'i ai p , 'oku ke mea'i p Sea 'a e si'isi'i, ko e ki'i pa'anga ia 'oku fakangatangata p Sea. 'Uhingá na'a tali eni ia pea peh 'e lava kotoa e ng ue pea talangata'a atu ai e m tu'a ni ia ki he tu'utu'uni 'a e Falé Sea. Tuku p mu'a ke fakatokanga'i ka mau feng ue'aki. M l .

P loti'i 'o tali L pooti 'A'ahi Ha'apai 12

Eiki Sea: Tau faka'amu p ki he patiseti hono hokó 'e fai ha tokanga ki ai. Ko ia Hou'eiki. 'Oku tonu p ki he Hou'eiki Pule'angá, totonu p ke mou fakatokanga'i 'a e ngaahi l pooti ko eni 'oku mahu'inga he 'oku mahu'inga 'aupito ki he ngaahi v henga filí he 'oku, he ko e fatongia totonu ia e Pule'angá ke tauhi hono kakaí pea fa'u ke fakahoko e ngaahi fiema'u, ke fakalato e ngaahi fiema'ú pea te nau 'ofa 'ia kimoutolu. M l . Ko ia 'oku ke loto ke tau tali e L pooti e V henga Fili Ha'apai 12 k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Veivosa *Light of Life* Taka, M teni Tapueluelu, Vili Manuopangai Faka'osiula Hingano, S miu Kuita Vaipulu, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakát , 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H Mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa, 'Eiki N pele Tu'i'í fitu. 'Eiki Sea 'oku loto kotoa ki ai e Hou'eikí, toko 16.

P loti'i tali Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Monu'ia Tukupau Sipoti 2019 & ngaahi fakatonutonu

Eiki Sea: Ko ia 'oku ke loto ke tau tali hono talu tu'o ua, Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017, k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Veivosa *Light of Life* Taka, S miu Kuita Vaipulu, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakát , 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa. 'Eiki Sea 'oku loto ki ai e toko 13.

Eiki Sea: Lau tu'o tolu.

Kalake T pile: Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau.

Lord Tu'ilakepa: Sea, ko e 'uhinga p ko 'etau l kootí, ko hai 'oku 'ikai ke loto ki ai 'Eiki Sea.

Eiki Sea: K taki, ko ia 'oku 'ikai ke, na'e peh mai p me'á kuo 'osi tali kotoa, hiki. 'Oku to e 'i ai ha taha 'oku, ko e Sea p 'oku kei toé? Ko ia 'oku 'ikai ke loto ki ai, k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Eiki Sea 'ikai ke loto ki ai 'a M teni Tapueluelu, Vili Manuopangai Faka'osiula Hingano, 'Eiki N pele Tu'i'í fitu. 'Ikaí loto ki ai e toko 3.

'Eiki Sea: Ko ia, k taki p Kalake 'o peh mai p 'oku tali kotoa, ta ko 'oku 'ikai ke tali kotoa. 'Ai e laú ke pau. Lau tu' o tolu mo hono fakatonutonu.

Kalake T pile: Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha lao ke tu'utu'uni 'o fel ve'i mo e ngaahi mon 'ia tukuhau makehe ma'a e kau tokoni fakapa'anga faka'ofisiale 'o e sipoti 'a e Pasifiki, 2019 mo e ngaahi mon 'ia tukuhau fel ve'i.

'Oku tu'utu'uni 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o peh ,

1. Hingoa Nounou

'E ui 'a e Lao ni ko e Lao ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku ke loto ke tau tali 'a e Lao Fakaangaanga ki he Ngaahi Mon 'ia Tukupau ki he Sipoti 'a e Pasifiki 2019-2017, fakataha mo hono fakatonutonu, k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Veivosa *Light of Life* Taka, S miu Kuita Vaipulu, 'Akosita Havili Lavulavu, Sosefo Fe'aomoeata Vakata, 'Eiki Minisit Ako mo Ako Ng ue, 'Eiki Minisit Fefakatau'aki mo e Polisi, 'Eiki Minisit Ngoue, 'Eiki Minisit T naki Pa'anga H mai, 'Eiki Tokoni Pal mia, 'Eiki N pele Fusitu'a, 'Eiki N pele Tu'iha'ateiho, 'Eiki N pele Tu'iha'angana, 'Eiki N pele Tu'ilakepa. 'Eiki Sea 'oku loto ki ai e toko 13.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku 'ikai ke loto ki ai, k taki 'o hiki ho nima.

Kalake T pile: 'Ikai ke loto ki ai 'a M teni Tapueluelu, Vili Manuopangai Faka'osiula Hingano. 'Eiki N pele Tu'i' fitu. 'Ikai ke loto ki ai e toko 3.

'Eiki Sea: M l . Tali ia. Hou'eiki, kuo lava e ng ue 'o e 'aho ní. Pea manatu'i p mahalo ko kimoutolu ko ia na'e fakaafe ki he huufi 'etau hotelé, mo e ngaahi fatongia kehe. Ka tau toki hoko atu, M nite uike kaha'u. Tau kelesi.

Kelesi

(Na'e fakahoko 'e he 'Eiki Sea e Fale Alea 'a e kelesi tuku 'a e Falé ki he 'aho ni.)

<001>

FFakam 'opo'opo Feme'a'aki Fale Alea 'o Tonga

